

KALIBAR

časopis Društva knjižničara Karlovačke županije

TEMA BROJA

**Uloga i mogućnosti posebnih knjižničnih
zbirki u promociji kulturne baštine**

SADRŽAJ

Uvodnik.....3

TEMA BROJA:

ULOGA I MOGUĆNOSTI POSEBNIH KNJIŽNIČNIH ZBIRKI U PROMOCIJI KULTURNE BAŠTINE

Zorica Antulov: Biblioteka „Vjeverica“ – mali knjižnični dragulj Sveučilišta u Zadru.....	5
Anita Brozović Šolaić: Digitalizacija građe Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin.....	10
Maja Žužak, Aleksandra Mikić Grginčić, Marina Kundić: Digitalizacija periodike Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac kao promocija zavičajne kulturne baštine.....	18
Marijana Špoljarić Kizivat: Legati u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek kao čitanka kulturno-povijesnih prilika Osijeka.....	24
Ivana Zorko: Listovi sisačkih radnih organizacija Zavičajne zbirke Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak.....	29
Marina Vidović Krušić: Povijesna zbirka poljoprivrednog školstva knjižnice Veleučilišta u Križevcima u službi promocije kulturne baštine.....	38
Kristina Grgić, Ana Knežević Cerovski, Petra Pancirov: Uloga Zbirke rukopisa i starih knjiga i Normativne baze imena Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u promociji hrvatske pisane baštine.....	44
Josip Strija: Zavičajna zbirka kao baština – digitalizacija školskih novina za nove generacije.....	51

IZ KNJIŽNICA NARODNIH I ŠKOLSKIH

Ana Handžal: Olimpijada čitanja.....	56
Anita Tufekčić: Suradnja školske knjižnice i Muzeja Cvelferije most između književnosti i kulturne baštine.....	57
Biljana Krnjajić: Očuvanje kulturne baštine kroz interaktivno učenje i terensku nastavu.....	60
Bogdan Bošnjak: Neiscrpna inspiracija: Moje drago serce 2024.....	63

VIJESTI IZ KNJIŽNIČARSTVA

Lidija Šajatović: TEDxKarlovacLibrary konferencija.....	66
Tatjana Basar: Predstavljanje primjera dobre prakse na stručno-znanstvenim skupovima.....	68
Sanja Graša: Izborne skupštine Društva knjižničara Karlovačke županije i Hrvatskog knjižničarskog društva.....	69

OSVRTI, INTERVJUI, PRIKAZI I RECENZIJE

Ana Sudarević: Ivana Francisković Olrom – djevojčica koja vjeruje da svijet može biti drugačije i bolje mjesto...72	72
Snježana Kovačević: Mentorske priče: drevne vještine i suvremeni alati za profesionalni i osobni razvoj – prikaz.75	75
Vanja Kulaš: Velika važnost malih priča.....77	77

UVODNIK

Zadnji ovogodišnji broj Kalibra izlazi s uredništvom u drugačijem sastavu. U rujnu je održana redovna, ali i izborna godišnja skupština Društva knjižničara Karlovačke županije.

Na prethodni poziv za mjesta u uredništvu stigle su i na skupštini potvrđene prijave Lidije Šajatović i Martine Barišić Koprenica iz Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac te Ane Sudarević iz Osnovne škole Dubovac. Na mjestu glavne urednice sljedeće dvije godine ostaje Sanja Graša.

Dosadašnjim suradnicama, kolegicama i članicama uredništva, Kristini Čunović i Gordani Šutej, zahvaljujemo na svom trudu, znanju i poslu uložanima u mnoge kvalitetne brojeve našeg časopisa, nadamo se da je iskustvo bilo ugodno i poticajno te im želimo mnogo sreće i uspjeha u daljnjem radu.

Tema ovog broja Kalibra bila je: *Uloga i mogućnosti posebnih knjižničnih zbirki u promociji kulturne baštine.*

Dio knjižničnog fonda su i posebne zbirke čijim se stvaranjem može potaknuti i doprinijeti promociji kulturne baštine. One mogu biti zavičajne, obuhvaćati rukopise, grafike, fotografije, stare knjige, a njihova izgradnja zahtijeva unaprijed zadan i pomno osmišljen pristup koji često mora premostiti otežavajuće okolnosti, od samog stanja građe do prostora za njezino čuvanje ili nedostatka potrebne opreme.

U novom broju možete pročitati osam tekstova o različitim zbirkama i tome kako su se knjižnice i knjižničari nosili s njihovom organizacijom te očuvanjem dijela građe koji bilježi povijest, baštinu i kulturno naslijeđe.

U ostalim rubrikama možete pročitati vijesti iz knjižničarstva, narodnih i školskih knjižnica, jedan zanimljiv intervju te dva prikaza knjige.

Ugodne blagdane i sve najbolje u novoj godini želi vam Društvo knjižničara Karlovačke županije i cjelokupno uredništvo Kalibra.

Sanja Graša

TEMA BROJA

**Uloga i mogućnosti posebnih
knjižničnih zbirki u promociji
kulturne baštine**

BIBLIOTEKA „VJEVERICA“ – MALI KNJIŽNIČNI DRAGULJ SVEUČILIŠTA U ZADRU

The book series "Vjeverica" – a small library gem of the University of Zadar

Primljeno: 4. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Zorica Antulov

Znanstvena knjižnica Sveučilišta u Zadru
zantulov@unizd.hr

Sažetak

Prilikom izgradnje fonda, sve knjižnice, neovisno o vrsti i funkciji, moraju voditi računa o potrebama svojih korisnika i kvaliteti građe koju nabavljaju. Knjižnica ogranka Novi kampus Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru i Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece, 2024. godine započeli su s nabavom knjiga poznate hrvatske biblioteke „Vjeverica“. Riječ je o najdugovječnijoj i izuzetno cijenjenoj nakladničkoj cjelini knjiga pisanih za djecu. U cilju okupljanja i očuvanja u knjižničnoj zbirci „Vjeverica“, koja će biti smještena u knjižnici na Novom kampusu, teži se prikupljanju svih 318 knjiga izdanih u ovoj biblioteci. Rad na izgradnji ove zbirke tek je započeo. Prikupljen je veći broj naslova i osiguran prostor, međutim, potrebno je nabaviti sve sveske te osmisliti i provesti još niz aktivnosti prije njezinog konačnog postavljanja u knjižnici. Neupitna kulturološka vrijednost biblioteke „Vjeverica“ čini knjige ove zbirke iznimno poželjnim darom, kako Odjelu, tako i Knjižnici, a za knjižničku zbirku „Vjeverica“ može se očekivati kako će postati istinski knjižnični dragulj Sveučilišta u Zadru. Ovaj rad daje kratki pregled povijesti spomenute nakladničke cjeline te donosi kratak ogled o fondu knjižnice Novi kampus i aktivnostima koje se provode u svrhu njegova obogaćivanja ovom novom, izuzetno vrijednom knjižničnom zbirkom.

Gljučne riječi: biblioteka „Vjeverica“, književnost za djecu, knjižnične zbirke, visokoškolske knjižnice, Sveučilište u Zadru

Abstract

When building its collection, all libraries, regardless of their type and function, must consider the needs of their users and the quality of the materials they acquire. In 2024, the New Campus branch of the Scientific Library of the University of Zadar and the Department of Teacher and Preschool Educator Training began acquiring books from the renowned Croatian series "Vjeverica." This is the longest-running and highly esteemed publishing collection of children's books. The goal of gathering and preserving the "Vjeverica" collection, which will be housed in the library at New Campus, is to collect all 318 books published in this series. The work on building this collection has just begun. A significant number of titles have been collected, and space has been secured; however, all volumes still need to be acquired, and a series of activities planned and implemented before the collection is fully established in the library. The unquestionable cultural value of the "Vjeverica" series makes the books of this collection a highly desirable gift for both the Department and the Library, and it is expected that the "Vjeverica" library collection will become a true gem of the University of Zadar. This paper presents a brief history of the mentioned publishing series, offers a short overview of the New Campus library's collection, and discusses the activities being undertaken to enrich it with this valuable new collection.

Keywords: The book series "Vjeverica", children's literature, library collections, academic libraries, University of Zadar

Uvod

Izgradnja i upravljanje knjižničnim fondom uvijek mora biti vođeno mišlju o cilju koji se želi postići i slici fonda koja se pritom želi dobiti. Koju će sve građu određena knjižnica uvrstiti u svoj fond ovisit će o nizu faktora, a potrebe njezinih korisnika svakako su jedan od vodećih. Knjižnični ogranak Novi kampus Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru svojim fondom želi zadovoljiti potrebe korisnika toliko različitih profila, koliko su različiti i devet sveučilišnih odjela koji čine njezine primarne korisnike. Uz glavnu zbirku i nekoliko posebnih, već oformljenih zbirki za koje je već na prvi pogled očito kako je riječ o zbirkama koje pripadaju fondu visokoškolskih ili pak znanstvenih knjižnica, ova knjižnica upravo radi na izgradnji jedne malo drugačije zbirke. Riječ je o zbirci za koju bi se na prvi pogled moglo pomisliti da bi trebala biti smještena u dječjoj ili pak na dječjem odjelu određene narodne knjižnice: knjižničnoj zbirci biblioteke „Vjeverica“.

O biblioteci „Vjeverica“

Klasifikacija dječje književnosti moguća je prema nizu kriterija, a klasificiranje prema bibliotekama jedan je od njih.¹ Biblioteka „Vjeverica“ jedan je od najznačajnijih nakladničkih nizova u Hrvatskoj i zauzima iznimno važno mjesto u razvoju hrvatske dječje književnosti.

Godine 1957. objavljuje je tada najveće hrvatsko nakladničko poduzeće „Mladost“. Zajedno s bibliotekom „Jelen“, koju pokreće isti nakladnik, ova će biblioteka sve do 1990-ih biti sinonim za dječju književnost. Prvi urednik i pokretač „Vjeverice“ bio je hrvatski pjesnik Grigor Vitez.² Tijekom šesnaest godina, koliko je radio u nakladničkoj kući „Mladost“, uredio je čak trinaest nakladničkih nizova za djecu i mladež, a neke od njih, među kojima je i biblioteka „Vjeverica“, sam je utemeljio. Smatra se da je ime biblioteke izabrao prema pjesmi „Veverica“ srpskoga dječjega pjesnika Jovana Jovanovića Zmaja koji je u to vrijeme bio jako popularan pjesnik i u Hrvatskoj.³

Do 1998. objavljeno je 318 naslova u više od tisuću izdanja.⁴ U ovom nakladničkom nizu zastupljeno je više od 180 autora i oko 110 ilustratora,⁵ a što se tiče zastupljenosti književnih vrsta, one su iznimno raznolike (priče, bajke, poezija...). Ipak, mada je biblioteka dobila ime po pjesmi, u njoj je najzastupljeniji dječji roman.⁶

Biblioteka „Vjeverica“ svoju dugovječnost duguje pametnom izboru naslova i autora, borbi protiv trivijalnog u dječjoj književnosti koja je obilježila pedesete godine dvadesetog stoljeća⁷ te kvaliteti i entuzijazmu u radu njezinih urednika.

Biblioteka „Vjeverica“ u ogranku Novi kampus Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru

Knjižnica ogranka Novi kampus započela je sa svojim radom 2001. godine. Kao visokoškolska knjižnica orijentirana je na podupiranje nastavnog i znanstvenog rada te građom i djelatnošću prati potrebe devet odjela koji se nalaze u zgradi Sveučilišta na Novom kampusu, kao svojih primarnih korisnika.

¹ Hameršak M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb: Leykam, 2015. Str. 128

² Kukić Rukavina, I. Nakladnički nizovi Grigora Viteza za djecu i mladež : doktorski rad. Zagreb, 2015., str. 116-117.

³ Radošević, V. Povijest Vjeverice.// Libri & Liberi 5, 1 (2016.), str. 97.

⁴ Batinić, Š. Izložba Vjeverica – biblioteka uz koju smo odrastali.// Libri & Liberi 5, 1(2016.), str. 297.

⁵ Isto.

⁶ Kukić Rukavina, I. Nav. dj. Str. 132.

⁷ Majhut, B. Hrvatska dječja književnost okreće list. Zagreb : Matica hrvatska, 2022. Str. 128

⁸ O knjižnici – Ogranci – Novi kampus. URL: <https://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/o-knjiznici-kontakt/ogranaci/novi-kampus> (1. 10. 2024)

⁹ Petr Balog, K. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta, 2010. Str. 31.

Knjižnica ima zaista raznoliku građu iz svih stručnih skupina u većem ili manjem broju. Suradnja s odjelima očituje se na više razina: prilagodbom sadržaja zadataka tijekom obrazovanja (informacijskog opismenjavanja) korisnika, održavanjem mnogobrojnih knjižnično-odjelnih manifestacija i dr. Međutim, upravo rad na izgradnji fonda sa svrhom oblikovanja zbirke koja zadovoljava potrebe njezinih korisnika¹⁰ jest onaj prvi, početni oblik suradnje, nakon kojeg slijedi sve ostalo.

U nabavi građe ova se knjižnica vodi specifičnim kriterijima nužnim za izgradnju kvalitetnih zbirki u visokoškolskim knjižnicama. Budući da je riječ o specijalnim knjižnicama koje, kao što je već rečeno, pokrivaju određeno znanstveno i stručno područje, logično je da se mora krenuti upravo od tog znanstvenog i stručnog područja i kategorije korisnika kojima služi.¹¹ Kao i u većini knjižnica, fond se i ovdje dijeli u dvije osnovne zbirke: zbirku knjiga i zbirku periodike, a građa se najčešće nabavlja kupnjom, zamjenom i darom. Uz glavnu zbirku u knjižnici postoji i nekoliko posebnih kojima bi se, kao još jedna od posebnih zbirki, uskoro trebala pridružiti i zbirka biblioteke „Vjeverica“. Budući da je Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja jedan od prvih odjela koji je preselio u novu zgradu, a brojem knjižničnih korisnika daleko najbrojniji, knjižnični fond ove knjižnice sadrži brojnu literaturu upravo iz područja književnosti pisane za djecu. Riječ je uglavnom o literaturi koja je studentima potrebna za uspješno studiranje, ali i literaturi koja ulazi domenu važnih i vrijednih djela iz ovog stručnog područja te služi i unapređenju znanstvenog rada na ustanovi.

Vrijednost i kvaliteta biblioteke „Vjeverica“ kao cjeline, ali i svakog njezinog sveska, u području književnosti pisane za djecu je neupitna. Inicijativu prikupljanja knjiga u svrhu izgradnje nove knjižnične zbirke koju bi činile knjige upravo ove biblioteke potakla je sveučilišna profesorica Katarina Ivon s Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja. Svrha izgradnje ovakve zbirke jest edukacijskog, ali u puno većoj mjeri emotivnog te kulturološkog (spomeničkog) karaktera. Naime, činjenica je da mnogi od naslova biblioteke „Vjeverica“ više ne ulaze u studentsku lekturu. Također, većinu naslova objavljenih u njoj knjižnica već ima. Tako npr. *Alisu u Zemlji čudesa* ima objavljenu i u biblioteci „Stribor“, *Knjigu o džungli* u biblioteci „Jelen“ i dr. Ipak, knjige ove zbirke dolaze u ovu knjižnicu kao iznimno željen dar. Upravo na primjeru izgradnje knjižnične zbirke „Vjeverica“ potvrđuje se postavka I. Hebrang Grgić kako su neki darovani naslovi knjižnicama iznimno vrijedni i kako to ne ovisi isključivo o tržišnoj vrijednosti dara.¹²

Razlog prihvaćanju svezaka biblioteke „Vjeverica“ kao iznimno vrijednog dara nalazi se u spomenutoj kvaliteti i dugovječnosti biblioteke i značaju koji je ona kroz svoja četiri desetljeća (1957. – 1998.) imala u području dječjeg izdavaštva u Hrvatskoj. Naime, njezin nakladnik „Mladost“ u to je vrijeme bio najutjecajniji nakladnik, a biblioteka „Vjeverica“ najpopularniji nakladnički književni niz knjiga pisanih za djecu.

Rad na izgradnji ove zbirke tek je započeo. Prvi korak bio je ostvarenje suradnje Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja i knjižnice ogranka Novi kampus te pozivno pismo profesorice Katarine Ivon o potrebi nabavljanja ovih knjiga koje je potom raznim kanalima (e-pošta, društvene mreže...) upućeno na niz adresa. Uz znanje o tome što je potrebno nabaviti, u nabavi knjižnične građe pa tako i građe za ovu zbirku, trebalo je znati još i gdje se i kako ona može nabaviti.¹³ U ovom slučaju, uglavnom je bila riječ o drugim knjižnicama unutar i izvan Zadra

¹⁰ Johnson, P. *Fundamentals of collection development and management*. 3rd ed. London : Facet Publishing, 2014. Str. 2.

¹¹ Krajina, T. Nabava knjižnične građe u visokoškolskim knjižnicama. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 3(2011.), str. 25.

¹² Hebrang Grgić, I. Dar kao način izgradnje zbirki u hrvatskim narodnim knjižnicama. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 3(2011.), str. 96.

¹³ Shera, J. H. *Introduction to library science*. Littleton, Colorado : Libraries Unlimited, 1976. Str. 66.

koje u svom fondu čuvaju knjige iz područja književnosti pisane za djecu. Pismo naslovljeno *Poklonite Vjevericu – nakladnički niz dječje književnosti uz koji smo odrastali*, odaslano u lipnju 2024. godine zaista je naišlo na dobar odziv. Već u rujnu 2024. godine pristiglo je na vrata knjižnice oko 150 novih naslova ove biblioteke. Uz rad na prikupljanju knjiga koji još traje, uskoro će se krenuti i na knjižničnu obradu ove građe. Ideja i prijedlog knjižničara, koja je još na razini samog plana i ideje, jest da ove knjige i prostor na kojem će biti izložene budu adekvatno obilježeni. Uz postojeće signature kojima knjižnica označuje djela pisana za djecu, dodala bi se i oznaka posebne lokacije. Prijedlog knjižničara jest da ove knjige dobiju i poseban pečat sa slikom vjeverice kojim bi bile obilježene. Nakon obrade, građa će biti smješтана na police koje su već odabrane i namijenjene upravo ovoj biblioteci. Da bi se oslobodio prostor za zbirku, bilo je nužno izvršiti djelomično pročišćavanje knjižničnog fonda. Kao što je to u ovakvim slučajevima u knjižnicama uobičajeno, pristupilo se utvrđivanju građe koja će se pripremiti za izlučivanje: nepotrebnih duplikata, rijetko korištene građe te građe koja zbog različitih razloga nije više za uporabu. Zbog namjene zbirke koja je spomeničke vrijednosti, u stvaranju prostora za nju misao vodilja bila je kako zbirka treba biti na vidljivom i označenom mjestu. Za vizualni identitet zbirke pobrinut će se knjižničari i studenti likovnog modula Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja. Odluka o dostupnosti zbirke i načinu korištenja još nije u potpunosti definirana, ali trenutni pregovori vode ka ideji da se ove knjige, zbog spomenute kulturne i emotivne vrijednosti, daju na korištenje u knjižnici bez mogućnosti iznošenja iz nje.

¹⁴ Tadić, K. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. URL. <https://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm>

Zaključak

Omogućiti stvaranje knjižnične zbirke koja će ovoj koja će najdugovječnijoj biblioteci knjiga za djecu dvadesetog stoljeća osigurati novu dugovječnost, kao i upoznati s njom nove mlade ljude koji će po završetku studija biti pripremljeni za prihvaćanje svog poziva usmjerenog na rad s djecom, entuzijastičan je zadatak. Zbirka biblioteke „Vjeverica“ tek je u izgradnji. Još treba dobro promisliti o obilježavanju zbirke, postupcima s dubletama, načinu korištenja zbirke... Tek mali dio posla je obavljen, ali planovi i ideje (a i oko 150 novih naslova) su tu. Biser dječje književnosti, veliko djelo velikog pjesnika Grigora Viteza, biblioteka „Vjeverica“, u knjižnici na Novom kampusu tako nastavlja svoj život.

Literatura

1. Batinić, Š. Izložba Vjeverica – biblioteka uz koju smo odrastali. // Libri & Liberi 5, 1(2016.)
2. Hameršak M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam, 2015.
3. Hebrang Grgić, I. Dar kao način izgradnje zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011.)
4. Johnson, P. Fundamentals of collection development and management. 3rd ed. London : Facet Publishing, 2014.
5. Krajina, T. Nabava knjižnične građe u visokoškolskim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011.)
6. Majhut, B. Hrvatska dječja književnost okreće list. Zagreb: Matica hrvatska, 2022.
7. O knjižnici – Ogranci – Novi kampus. URL: <https://www.unizd.hr/sveucilisknknjiznica/o-knjiznici-kontakt/ogranici/novi-kampus> (1. 10. 2024.)
8. Petr Balog, K. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku, 2010.
9. Radošević, V. Povijest Vjeverice. // Libri & Liberi 5, 1(2016.)
- Shera, J. H. Introduction to library science. Littleton, Colorado : Libraries Unlimited, 1976.
10. Tadić, K. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničara. URL: <https://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (1. 10. 2024.)

DIGITALIZACIJA GRAĐE ZAVIČAJNE ZBIRKE GRADSKJE KNJIŽNICE I ČITAONICE OGULIN

Digitization of the materials of the Local Collection of the Ogulin Public Library

Primljeno: 13. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Anita Brozović Šolaić

Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin

anita.brozovic1@gmail.com

Sažetak

Članak *Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama* autorica i profesorica Sanje Tošić-Grlač i Ivane Hebrang-Grgić bio je povod za istraživanje Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin i početak digitalizacije njezine građe (razglednica, geografskih karata i knjiga) s primarnim ciljem očuvanja od propadanja, populariziranja i osiguravanja digitalno javno dostupnim kulturnog knjižničnog i izdavačkog bogatstva ogulinskog kraja putem mrežne stranice Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin i digitalnog portala e-Kulture. Građa Zavičajne zbirke ogulinske knjižnice i čitaonice odražava cjelokupan život jednog lokaliteta, od njegova nastanka do današnjeg vremena obuhvaćajući povijesni, gospodarski i društveni razvoj, prirodne uvjete i bogatstva, tradiciju i umjetničko stvaralaštvo te socijalnu i političku strukturu. S obzirom na to da ove godine Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin u Mjesecu hrvatske knjige slavi 70. rođendan od svog osnutka davne 1954. godine, početak digitalizacije dijela Zavičajne zbirke označit će početak brige o očuvanju zaštite vrijedne i rijetke građe te povećanju njezine dostupnosti.

Ključne riječi: digitalna knjižnica, digitalizacija, narodna knjižnica, Ogulin, zavičajna zbirka

Abstract

The article „Local Collections in Croatian Public Libraries“ by authors and professors Sanja Tošić-Grlač and Ivana Hebrang-Grgić served as the inspiration for researching the Local Collection of the Ogulin City Library and Reading Room and initiating the digitization of its materials (postcards, geographical maps, and books). The primary goal is to preserve these materials from deterioration, promote them, and make the cultural, library, and publishing heritage of the Ogulin region digitally accessible to the public via the website of the Ogulin City Library and Reading Room and the e-Culture digital portal. The materials in the Local Collection of the Ogulin Library and Reading Room reflect the comprehensive life of a locality, from its origins to the present day, encompassing historical, economic, and social development, natural conditions and resources, traditions and artistic creations, as well as the social and political structure. This year, as the Ogulin City Library and Reading Room celebrates its 70th anniversary during the Croatian Book Month (since its establishment in 1954), the digitization of part of the Local Collection marks the beginning of efforts to protect valuable and rare materials and increase their accessibility.

Keywords: digital library, digitalization, public library, Ogulin, local collection

Uvod

Zavičajne zbirke mogu se prikupljati u svim baštinskim ustanovama – knjižnicama, arhivima i muzejima, no Zavičajne zbirke u cijelom svijetu najčešće se osnivaju pri narodnim knjižnicama. Do kraja 2008. godine u Hrvatskoj je bilo 210 narodnih knjižnica s ukupno 147 zavičajnih zbirki.¹ Zavičajna zbirka značajna je jer čuva identitet lokalne zajednice, osvještava pripadnost jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj sredini. Bogat i dobro uređen fond zavičajne zbirke daje uvid u povijesno bogatstvo kulturnog stvaralaštva kao i cjelokupnog razvitka regije.²

Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin predstavlja dragocjen izvor za istraživanje uz pružanje podataka za različita istraživanja o prirodnim osobinama prostora, demografska istraživanja, gospodarskom razvoju, političke, kulturne i socijalne povijesti te istraživanja potrebna za sve oblike umjetničkog stvaralaštva.

Knjižnična zbirka ima znanstveno-dokumentacijsku, povijesnu, praktičnu i uporabnu vrijednost ili funkciju kao kulturno i informacijsko dobro. Zaštita zavičajne zbirke važan je segment razvoja i očuvanja knjižnične zbirke.

Narodne knjižnice kao mjesna informacijska središta i njihove zavičajne zbirke doživjele su s primjenom novih tehnologija osjetne promjene. Najveća su novost digitalizirane knjižnice i njihove posebne zbirke koje prezentiraju ono najvrijednije u svojim fondovima. Time male sredine prerastaju svoje lokalne okvire i putem digitalizacije postaju dio globalnog umreženog svijeta. Pisana i slikovna baština postaje dostupna velikom broju korisnika, a digitalizacijom se štite stari i vrijedni primjerci građe.³

Osnovne prednosti digitalizacije: ušteda prostora, očuvanje intelektualnog sadržaja, sigurnost za slučaj da se izvornici oštete, ukradu ili unište, veća dostupnost te se digitalna građa (uključujući i slike) ne oštećuje korištenjem.⁴

¹ Prema podacima Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, nakon obrade za 2008. godinu.

² Tošić-Grlač S.; Hebrang-Grgić, I. (2009.). Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011.

³ Katić, T. Digitalizacija stare građe // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003).

⁴ Badurina, Boris...[et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge: radionica (2002). Dostupno na: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt>

Digitalizacija knjižne građe Zavičajne zbirke

S ciljem zaštite stare i vrijedne knjižne građe Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin, uz mogućnost dostupnosti velikom broju stvarnih i potencijalnih virtualnih korisnika, u suradnji s djelatnicima Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, u rujnu ove godine pokrenut je postupak digitalizacije knjižne građe Zavičajne zbirke. Riječ je o razglednicama, kartama, jednoj posveti i dvjema knjigama.

Razglednice grada Ogulina (u formi fotografija) koje odražavaju izgled bogatih prirodnih, sakralnih i kulturnih znamenitosti tadašnjeg društvenog života grada Ogulina u razdoblju od 1916. do 1933. Gradskoj knjižnici i čitaonici Ogulin darovao je predsjednik ogulinskog Ogranka Matice hrvatske, profesor Hrvoje Magdić, koji je upoznat s postupkom digitalizacije, a svoju privolu za istu, uz objavu i javno korištenje u digitalnom prostoru eKulture i mrežne stranice Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin, omogućio je pisanim putem.

Iznimno su značajna knjižna građa za područje grada Ogulina i za ogulinsku knjižnicu *Pravila društva Čitaonice ogulinske* koje je tiskao Josip Pinter 1894. u Ogulinu, a predstavljaju začetak knjižnične djelatnosti u gradu Ogulinu. Svrha Društva, Članovi društva, njihova prava i dužnosti, Uprava Društva uz Glavnu skupštinu, Upravljački odbor i Prestanak Društva jasno su naznačeni na 13 stranica u formatu dimenzija 10,2 x 16,2 cm.

Dvije godine prije izdanja netom digitaliziranih *Pravila društva čitaonice ogulinske* 1892. u gradu Ogulinu Ogulinska čitaonica izdaje posvetu⁵ Velemožnomu gospodinu Josipu Muzleru, vitezu reda Franje Josipa I., kr. Podžupanu Modruško-riečke županije i T.D. prigodom njegova odlaska iz Ogulina kao višegodišnjemu predsjedniku. Posveta obuhvaća tekst na jednoj stranici formata 29 x 36 cm kožnog uveza u kojemu se navode njegova značajna uloga, doprinos i zahvala za nesebičan rad ogulinske čitaonice uz dvostrani potpis brojnih utjecajnih ličnosti u gradu Ogulinu.

Kartografska građa pronađena i sačuvana u Zavičajnoj zbirci obuhvaća digitalizaciju triju karata koje svjedoče o važnosti ogulinskog područja kao političkog, vojnog i ekonomskog značaja u povijesnom kontekstu.

Prilikom odabira građe za digitalizaciju prvenstveni kriterij bila je vrijednost koju ta građa ima za zavičaj i ljude, a time i za Zavičajnu zbirku. Također je važna činjenica postojanja jednog primjerka naslova, kao i fizičko stanje u kojem se taj primjerak nalazi.

Projekt digitalizacije zavičajne građe predstavlja promociju zavičajne i kulturne baštine korištenjem najsuvremenije tehnologije i postupaka digitalizacije. Digitalna Zavičajna zbirka za Gradsku knjižnicu i čitaonicu Ogulin važan je korak u stvaranju digitalnog repozitorija ogulinskog zavičaja.

Zavičajna građa u digitalnom obliku do kraja listopada 2024. godine bit će objavljena na mrežnim stranicama Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin <https://gkc-ogulin.hr/> te digitalnog portala eKultura <https://ekultura.hr/> Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kojim bi se omogućili pristup i korištenje širom zajednici.

⁵ Pravila društva čitaonice ogulinske. Tisak Josipa Pintera. Ogulin, 1894.

⁶ Velemožnomu gospodinu Josipu Muzleru vitezu reda Franje Josipa I., kr. Podžupanu Modruško-riečke županije i T.D. prigodom njegova odlaska iz Ogulina kao svomu višegodišnjem predsjedniku posvećuje Ogulinska čitaonica. Ogulin, prosinac 1892.

Dični predsjednice!

Učas, kadno se je Tebi, dični predsjednice, dieliti od nas, kadno ostavljaš to skromno mjesto izpod divnoga stara Kleka, osvaja naša srca osjećaj najveće žalosti, jer s nama se dieli glava ovoga društva, jer iz naše sredine odlazi muž značajnik, rodoljub, prava hrvatska duša.

Tvoj značaj, Tvoj ponos, Tvoja ozbiljnost nedopustaju nam, da Ti u taj po nas gorki tren razstanka izbrajamo Tvoje vrline, Tvoje plemenito nastojanje o boljku i napredku ovoga društva, kojim si, odkada zasjede vriednu stolicu predsjednika, pratio život ogulinske čitaonice. Tvoje bo shvaćanje o prosvjetnoj zadaći ovoga društva, Tvoje bo uticanje, da se društenost, iskrenost i rodoljublje medju članovi razvije, poznato i odviše i zapisano je ne samo u anallh ove čitaonice već i u naših dušah i u naših srdcib, jers i sborom i tvorom nadahnjivao sve i svakoga na djelovanje druztvu u korist, a našoj domovini na diku i čast.

Dični predsjednice! Ti silaziš sa stolice predsjedničke, ostavljaš naše druztvo te polaziš u prietolnicu domovine nam Hrvatske, pa ako Te i neprate tom sgodom bučni i sjajni provodi, to Te prate naše iskrene misli, naši svesrdni osjećaji, prati Te naša odanost, koja glasno i jasno izriče:

»Hvala Ti na plemenitom trudu, Svevišnji uzdeži Te zdrava i čila bezbroj godina na korist i probit naroda našega, koji toli iskreno ljubis!«

Živio! Živio! Živio!

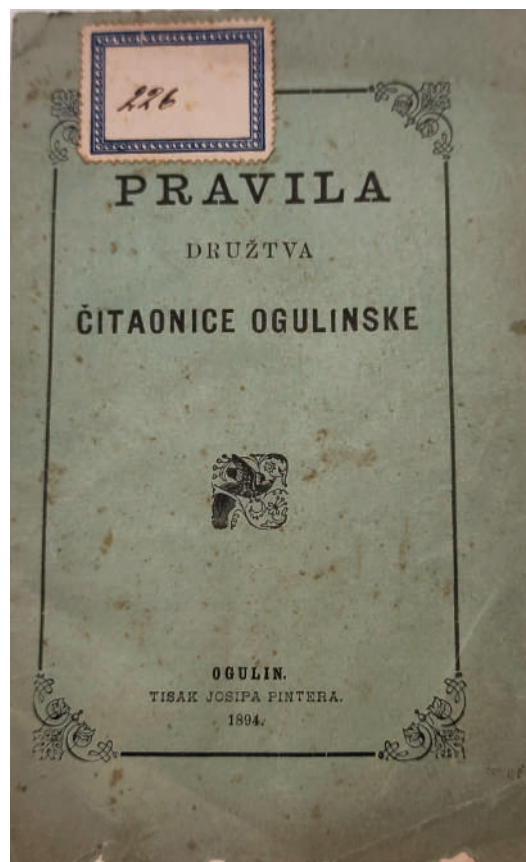
U OGULINU, mjeseca listopada 1892.

Zaključak

Digitalizirana zavičajna građa poslužit će kao informacijski izvor istraživačima pri izradi znanstvenih i stručnih radova, novinarima za članke i reportaže o zavičaju, za dokumentarne filmove koji se tematikom odnose na zavičaj, za godišnjice društava, udruga i ustanova, radnih društveno-političkih i drugih organizacija, za izložbe i izdavačku djelatnost o zavičaju, za godišnjice, za izradu monografija o zavičaju.

Cjelokupan rad knjižnice na zavičajnoj zbirci ima za cilj prikupljanje, informiranje i populariziranje zavičajne građe. Prikupljena i sređena zavičajna građa uz dobru informacijsku podršku daje knjižnici široke mogućnosti za pružanje usmenih i pismenih informacija o različitim temama iz zavičaja, ali i za organiziranje različitih promidžbenih aktivnosti knjižničnog zavičajnog fonda, a tako i zavičajne baštine .

Digitalizacijom najvrijednije građe doprinosi se očuvanju zavičajnosti, vrednovanju hrvatske baštine i izgradnji Hrvatske digitalne knjižnice, a digitalizirana stara i vrijedna građa Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin predstavlja novu uslugu, ali i uključenost u nacionalni projekt digitalizacije građe.

⁷ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu: <http://www.hkdruštvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>

Popis digitalizirane građe

1. Razglednica Ogulin (dimenzije: 14,7 x 11 cm; turistkomerc-zagreb; S-6392; poštanska marka: Jugoslavija),

2. Razglednice: Ogulin: Slike iz prošlosti (18 komada)

Naslovnica omota: Ogulin, Žitni trg sa Frankopanskom kulom; Osvrt: Ogulin u pohode (Akademik Josip Bratulić i Predsjednik Matice hrvatske; Matica hrvatska Ogulin)

Dimenzije: 13,6 x 9 cm.

1. OGULIN. Hačkov mlin na Dobri, 1915., Naklada: Ung. Lichtdruck Actien- Gesellschaft, Bpest., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

2. OGULIN. Palača kraljevskog financijskog erara, 1924. Palača sagrađena 1907., dograđena 1941. Danas zgrada gradskog poglavarstva. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

3. OGULIN. Pogled na Klek, oko 1916. Naklada: Breier, Wien. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

4. OGULIN. Stari most preko Dobre 1931. Naklada: Knjižare i papirnice Braće Stipan, Ogulin., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

5. OGULIN. Ulica Bernardina Frankopana, početak 20. stoljeća, Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

6. OGULIN. Hotel Frankopan oko 1925. Građevina iz doba vojne krajine prijelaz 18/19. st. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

7. OGULIN. Željeznička pruga kod Sv. Petra, 1913., Pruga izgrađena 1878. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

8. OGULIN. Panorama, 1928. Naklada: Knjižara i papirnica Braće Stipan, Ogulin., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

9. OGULIN. Sveti Petar s Malinarijevim mostom 1926. Most sagrađen 1874. Naklada: Knjižare i papirnice Braće Stipan, Ogulin., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

10. OGULIN. Žitni trg s Frankopanskom kulom, 1907. Danas Trg hrvatskih rodoljuba. Naklada: Braća Stipan Ogulin. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

11. OGULIN. Viša pučka škola kasnije gimnazija, izgrađena 1891. i dograđena 1941. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

12. OGULIN. Pogled s Humca 1912. Naklada: Iso Unterberger, knjižara i papirnica, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

13. OGULIN. Ulica Bernardina Frankopana, 1911., Naklada: Iso Unterberger, (Knjižara i papirnica) Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

14. OGULIN. Ulica Josipa Jelačića, Hotel Plitvice 1912. Naklada: Svietlotisarski zavod R. Masinger d.d. Zagreb. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

15. OGULIN. Vodopad Dobre, 1916. Naklada: Braća Stipan. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

16. OGULIN. Crkva sv. Križa, 1924. Naklada: B. W., Wien. Matica hrvatska Ogulin, 2002.
17. OGULIN. Gjuljin ponor, 1933. Naklada: N. Mihičić i drug, Ogulin. Matica hrvatska Ogulin, 2002.
18. OGULIN. Kanjon Dobre sa starim mostom, 1930. Most sagrađen 1878. Naklada: Iso Unterberger, Ogulin. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

3. Karta: Altenmark und Ogulin 5854, 1894./6.IV.1915.

Dimenzije: 58 x 43 cm

Teilweise berichtigt bis

Geripp: Objgr. Richter

Nach Zeichenschiissel

4. Obostrana karta: Gorski kotar – Panoramska karta

Gorski kotar – Pregledna karta (98,6 x 69,7 cm)

Tisak Vojnogeografskog instituta Beograd, 1976.

Izradili: Slavko Štefanac, dipl. inž. geod. I Željko Rendulić, prof.

Crteži Aleksandra Forenbahera, akad. Slik.

Uredio: Alojz Crnić, prof.

5. Karte: Ogulin 1, Ogulin 2, Ogulin 3, Ogulin 4

Izdanje Vojnogeografskog instituta, izrađeno na osnovu reambulacije iz 1930., dopunjeno 1956. godine (48,6 x 68,3 cm)

6. Velemožnomu gospodinu Josipu Muzleru vitezu reda Franje Josipa I., kr. Podžupanu Modruško-riečke županije I T.D. prigodom njegova odlaska iz Ogulina kao svomu višegodišnjem predsjedniku posvećuje Ogulinska čitaonica. Ogulin, 1892. (29 x 36 cm)

7. Pravila društva Čitaonice ogulinske, (knjiga), Ogulin, Tisak Josipa Pintera, 1894. (10,2 x 16,2 cm).

8. Jedan primjer velikog nezadovoljstva Hrvata i Srba u Hrvatskoj, (knjiga), Na adresu: g. Ministra šuma i ruda, Tiskara Braće Stipan, Ogulin, 1925. (13,9 x 21,9 cm).

Literatura

1. Badurina, B. [et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge: radionica (2002). URL: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt> (10. 10. 2024.)
2. Katić, T. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4, 35(2003.)
3. Mesić, Đ. Građa i informacije u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica i načini prikupljanja. // Informatologia Jugoslavica, br. 3-4 20(1988.)
4. Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb: HKD, 2003.
5. Pasqui, V. Očuvanje digitalnog gradiva i arhivi s otvorenim pristupom: Trajni pristup slobodno dostupnim digitalnim objektima. URL: www.digitalpreservationeurope.eu/.../HR_Digital%20Preservation%20and%20Open%20Access%20Archives.pdf (10. 10. 2024.)
6. Pejić, I. Zavičajna zbirka narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar. Bjelovar : Prosvjeta, 1996.
7. Pejić, I. Zavičajna zbirka u kontekstu novih društvenih promjena. // Bjelovarski učitelj 7, 2/3(1998.)
8. Pravila društva čitaonice ogulinske. Ogulin. Tisak Josipa Pintera, 1894.
9. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (10. 10. 2024.)
10. Radovanlija-Mileusnić, S. Ustroj i organizacija knjižnica zavičajnih muzeja u Hrvatskoj, Mauzeologija 38(2001.)
11. Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Lokve: „Benja“, 2006.
12. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne novine 103/2021.
13. Tošić-Grlač, S., Hebrang-Grgić, I. (2009). Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), (u tisku). Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011.
14. Zakon o knjižnicama. URL: <https://www.zakon.hr/z/3790/Zakon-o-knji%C5%BEnicama-i-knji%C5%BEni%C4%8Dnoj-djelatnosti-2023-2024> (10. 10. 2024.)

DIGITALIZACIJA PERIODIKE GRADSKJE KNJIŽNICE „IVAN GORAN KOVAČIĆ“ KARLOVAC KAO PROMOCIJA ZAVIČAJNE KULTURNE BAŠTINE

Digitization of periodicals of the Public Library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac as a promotion of local cultural heritage

Primljeno: 11. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Marina Kundić

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac
mkundic@gkka.hr

Aleksandra Mikić-Grginčić

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac
amikic@gkka.hr

Maja Žužak Horvatić

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac
mzuzak@gkka.hr

Sažetak

Knjižnice kao baštinske institucije imaju ključnu ulogu u očuvanju i prenošenju kulturnog nasljeđa. Izgradnjom zavičajnih zbirki, knjižnice osiguravaju trajno očuvanje i dostupnost građe o lokalnoj društvenoj povijesti i kulturi. Izvori informacija zavičajne građe ujedno su i izvori za stjecanje znanja o kulturnoj baštini. Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić Karlovac“ kao najstarija kulturna institucija u gradu Karlovcu izvor je najvrjednijih kulturnih informacija. Na Zavičajnom odjelu Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac uočena je povećana potražnja za serijskim publikacijama kao najtraženijim izvorom informacija o lokalnoj zajednici zbog čega su ove publikacije prepoznate kao jedan od najvrjednijih izvora informacija.

Cilj je ovog rada predstaviti zbirku najtraženijih naslova karlovačke periodike kroz postupak digitalizacije, kako bi se zbirka ponajviše trajno zaštitila te učinila javno dostupnom svima koji prate i istražuju karlovačku povijest.

Ključne riječi: digitalizacija, kulturna baština, narodna knjižnica, periodika, zavičajna zbirka

Abstract

Libraries as heritage institutions play a key role in preserving and transmitting cultural heritage. By building local collections, libraries ensure the permanent preservation and availability of materials on local history and culture. Sources of local information are also sources for acquiring knowledge about cultural heritage. The Public Library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac, as the oldest cultural institution in the city of Karlovac, is the source of the most valuable cultural information. An increased demand for periodicals as the most wanted source of information about the local community has been observed at the Local Department of the "Ivan Goran Kovačić" City Library in Karlovac, which is why these publications are recognized as one of the most valuable sources of information.

The aim of this work is to present a collection of the most wanted titles of Karlovac periodicals through the digitization process, in order to protect the collection permanently and make it available to all who follow and research the history of Karlovac city.

Keywords: digitization, cultural heritage, public library, periodicals, local collection

Uvod

Kulturna baština definira se kao skup pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara koja imaju povijesno, umjetničko, znanstveno, arheološko, antropološko i paleontološko značenje. Baština je ostavština prošlih generacija i naslijeđe ostavljeno budućim generacijama.

Europska komisija kulturnu baštinu smatra pokretačkom snagom kulturnih i kreativnih segmenata društva te jednim od čimbenika gospodarskog rasta, zapošljavanja i društvene povezanosti jer pridonosi revitalizaciji urbanih i ruralnih područja i promicanju održivog turizma.

Narodne knjižnice u zavičajnim zbirkama čuvaju stare i vrijedne izvore informacija koji predstavljaju kulturnu i povijesnu baštinu. Kroz stručnu podršku i razne aktivnosti, knjižničari osiguravaju pristup baštini svim građanima, pružajući im priliku da uče, inspiriraju se i doprinose zajednici novim znanjima.

Zavičajna zbirka

Kulturna baština definira se kao skup pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara koja imaju povijesno, umjetničko, znanstveno, arheološko, antropološko i paleontološko značenje. Baština je ostavština prošlih generacija i naslijeđe ostavljeno budućim generacijama.

Europska komisija kulturnu baštinu smatra pokretačkom snagom kulturnih i kreativnih segmenata društva te jednim od čimbenika gospodarskog rasta, zapošljavanja i društvene povezanosti jer pridonosi revitalizaciji urbanih i ruralnih područja i promicanju održivog turizma.

Narodne knjižnice u zavičajnim zbirkama čuvaju stare i vrijedne izvore informacija koji predstavljaju kulturnu i povijesnu baštinu. Kroz stručnu podršku i razne aktivnosti, knjižničari osiguravaju pristup baštini svim građanima, pružajući im priliku da uče, inspiriraju se i doprinose zajednici novim znanjima.

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ njeguje više od 113 godina dugu tradiciju izgradnje zavičajne zbirke. U veljači 1911. godine, u lokalnim novinama Narodni glas, općina grada Karlovca objavila je proglas u kojem je istaknuta važnost karlovačke književne produkcije za kulturnu povijest grada zbog čega je odlučeno da se osnuje posebni odjel u Gradskoj knjižnici i čitaonici koji je trebao služiti kao arhiv za sve knjige i časopise izdane i tiskane u Karlovcu.⁴

Sustavno prikupljanje građe o Karlovcu i okolnoj regiji, njezinim stanovnicima te radova koje su napisali lokalni autori, rezultiralo je bogatom zavičajnom zbirkom koja danas obuhvaća više od 15 000 jedinica knjižne i neknjižne građe.

Dugogodišnje vođenje bilježaka na Zavičajnom odjelu o broju korisnika i vrsti tražene građe pokazalo je da korisnici najčešće ili sami potražuju serijske publikacije ili im ih knjižničar ponudi kao odgovor na upit.

¹ Kulturna baština. min-kulture.gov.hr. URL: [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme)

² Kulturna baština. culture.ec.europa.eu/hr. URL: <https://culture.ec.europa.eu/hr/policies/selected-themes/cultural-heritage>

³ Promoting and safeguarding culture and heritage. www.ifla.org. URL: <https://www.ifla.org/units/culture-and-heritage/>

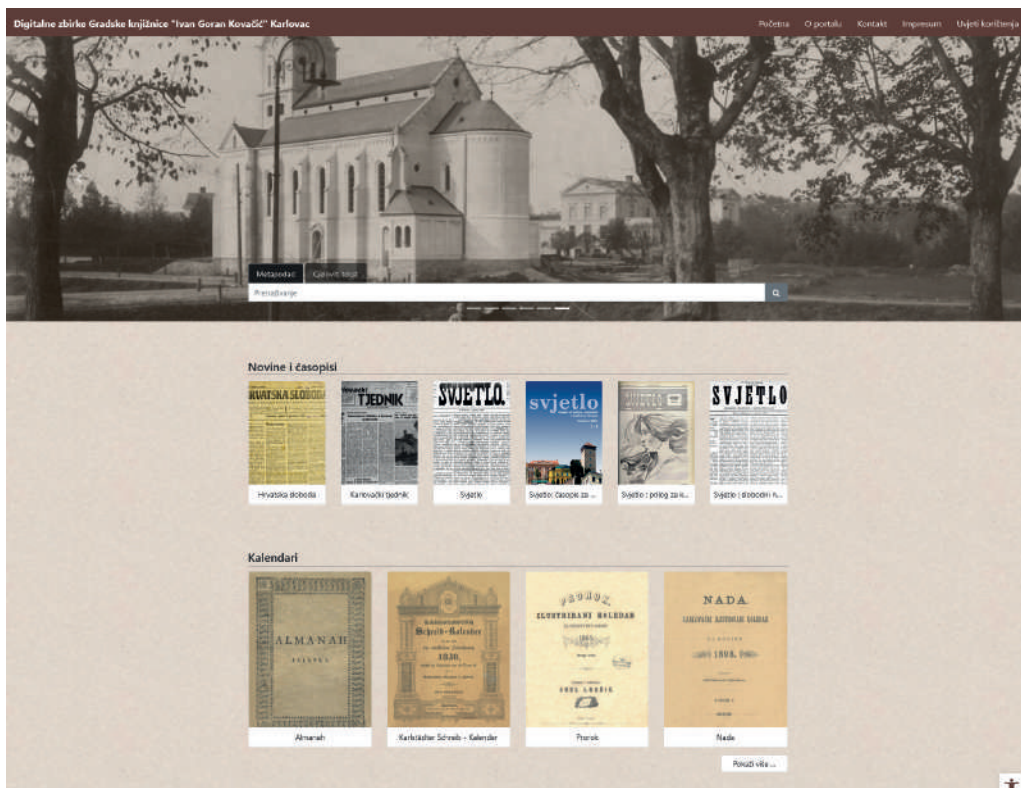
⁴ Hrvatski rodoljubi! Karlovčani i Karlovčanke. // Narodni glas. VI, 6(9. 2. 1911.), str. 2.

Digitalizacija karlovačke periodike

Izmjenama i dopunama Statuta Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ u ožujku 2023. uskladila je svoje poslovanje s važećim podzakonskim aktima. Sukladno Standardu za digitalne knjižnice (NN 103/2021), dopunjen je čl. 9 gdje se ističe da Knjižnica obavlja knjižničku djelatnost koja osobito obuhvaća digitalizaciju knjižnične građe i izgradnju digitalnih zbirki te njihovu objavu na portalu Digitalne zbirke Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac, u skladu s važećim Standardom za digitalne knjižnice.⁵

Strateškim planom knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac 2021.-2025.⁶ definiran je razvoj digitalnih i virtualnih usluga kroz kontinuirani razvoj digitalnih zbirki te širenje dostupnosti, zaštite i predstavljanja kulturne i znanstvene baštine.

Knjižnice, čija je jedna od osnovnih zadaća prikupljanje informacija i davanje istih na korištenje, prihvale su digitalizaciju kao svoju redovnu djelatnost kako bi išle u korak s ubrzanim razvojem informacijskih tehnologija. Digitalizacija, kao proces očuvanja i zaštite starih i vrijednih tiskovina, pokazala se kao hvalevrijedan izum u pristupu za kulturološka i znanstvena istraživanja. Oštećeni originali zaštićeni su putem digitalizacije, a njihovim sadržajima može se pristupiti na vrlo jednostavan način.

⁵ Statut Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac za razdoblje 2021.-2025. gkka.hr. URL: <https://gkka.hr/wp-content/uploads/2023/03/STATUT-2023-Procisceni-tekst.pdf> (5. 10. 2024.)

⁶ Strateški plan Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac za razdoblje 2021.- 2025. gkka.hr. URL: <https://gkka.hr/wp> (5. 10. 2024.)

Povod za pokretanje digitalizacije lokalne periodike nastao je uslijed velike potrebe korisnika za podacima te čestih zahtjeva upućenih knjižničarima za pomoć u pronalaženju informacija o zavičaju/lokalnoj sredini za istraživanja, pisanje radova te informacija o svakodnevnom životu lokalne zajednice. Periodika je, kao zaštićeni dio fonda (koji se ne posuđuje izvan knjižnice), ograničena svojom dostupnošću i samo pretraživanje građe predstavlja problem jer taj dio fonda nije analitički obrađen. Korisnici sami moraju prelistavati stranicu po stranicu kako bi došli do traženih informacija, što uvelike oštećuje građu. Korištenjem digitalnih preslika građa je korisnicima dostupna u svakom trenutku uz mogućnost detaljnog pretraživanja. Istovremeno se širi dostupnost velikom krugu korisnika u zemlji i inozemstvu. Također, vrlo je značajna korist projekta digitalizacije to što je knjižničarima olakšano snalaženje u velikom broju podataka koji su pohranjeni u zbirkama zavičajnih novina te se kvalitetnije i brže može udovoljiti zahtjevima korisnika. Vrijednost ovog projekta leži i u povećanju dostupnosti serijskih publikacija Zavičajnog odjela, jer porastom dostupnosti zasigurno raste i interes za istraživanje građe koju knjižnica baštini.

Karlovačka knjižnica započela je digitalizaciju karlovačkih novina u sklopu projekta *Digitalizacija kulturne baštine* koja je započela 2008. Tada su u sklopu projekta digitalizirane prve karlovačke novine *Der Pilger*, zatim *Glasonoša* : prvi ilustrirani hrvatski časopis za zabavu, *Hrvatska sloboda*, *Karlovački glasnik*, *Karlovac*, *Karlovačke novine*, *Karlovačke novosti*, *Karlovački narodni list*, *Karlovački obrtnik*, *Narodni glas*, *Sloga* i *Svjetlo*. Sva ta građa dostupna je za pretraživanje isključivo na računalima u knjižnici.

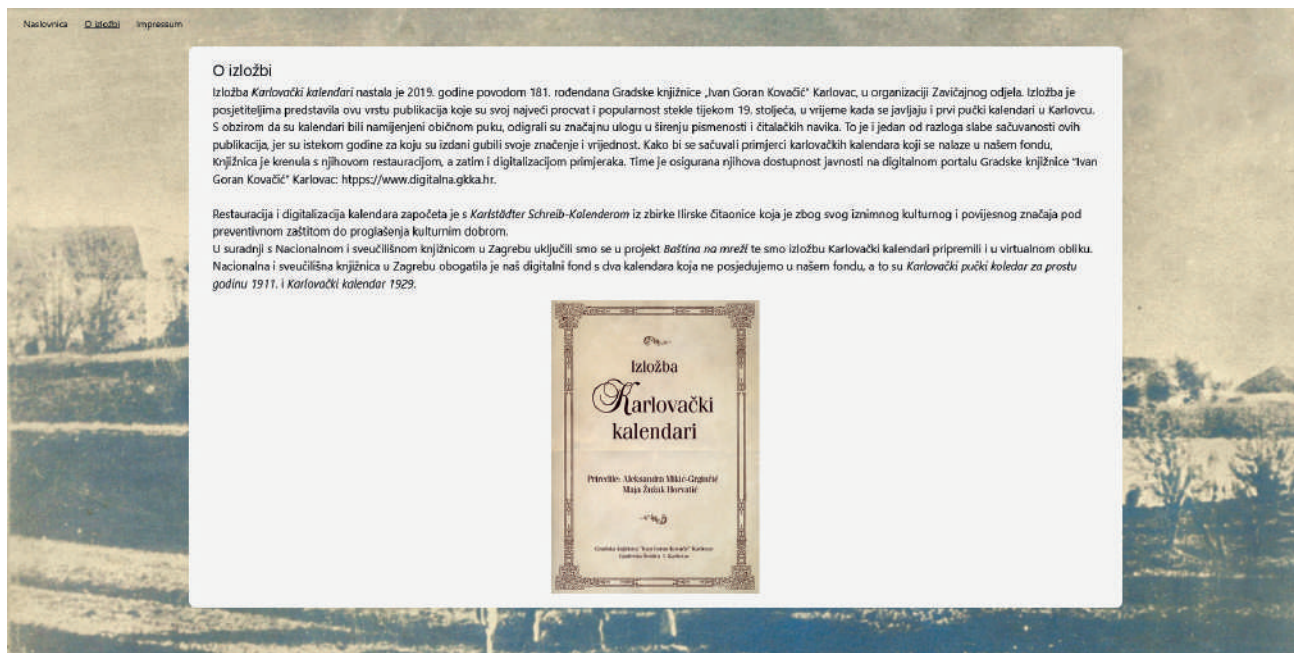
Godine 2020. započeo je novi projekt Ministarstva kulture i medija, *dKultura – Digitalizacija hrvatske kulturne baštine*, čija je svrha doprinijeti povećanju korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija u komunikaciji između građana i javne uprave te razvojem središnjeg softverskog rješenja u sektoru kulturne baštine. Opći je cilj Projekta povećanje zaštite i *online* dostupnosti digitalnog kulturnog sadržaja, a specifični je cilj osigurati sigurnu pohranu digitalnog kulturnog sadržaja na jednom mjestu i omogućiti korisnicima jedinstven pristup pohranjenom sadržaju uspostavom odgovarajućeg IKT sustava.⁷

Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac prelaskom na novu platformu⁸ u srpnju 2017. omogućeno je dodavanje novih sadržaja, što prethodna platforma nije omogućavala. Također, 2008. periodika nije bila digitalizirana prema Smjernicama za digitalizaciju kulturne baštine.⁹ Gradska knjižnica trenutno digitalizira građu prema navedenim smjernicama i izrađuju se tzv. arhivske matrice u nekomprimiranom TIFF formatu, koje se čuvaju bez dodatnih intervencija ili obrade slike. Iz arhivskih matrica izrađuju se korisničke kopije u formatu JPEG i drugim formatima po potrebi, a potom se dodatno obrađuju za prikaz na mreži.

⁷ Portal kultura. eKultura.hr. URL: <https://ekultura.hr/about-portal/> (

⁸ Digitalne zbirke Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac. digitalna.gkka.hr. URL: <https://digitalna.gkka.hr/>

⁹ Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, eKultura. Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijevo/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034>

Na novoj platformi od digitalizirane periodike dostupan je Karlovački tjednik, koji je rađen kao zaseban projekt, a digitalizirani su brojevi od 1953. do 2007. godine. Uz Karlovački tjednik na portalu su i Hrvatska sloboda te časopis Svjetlo, koji su ponovno digitalizirani, ali ovoga puta prema navedenim smjernicama za digitalizaciju. Godine 2019. digitalizirani su i karlovački kalendare i te objavljeni na portalu. Karlovački kalendari dostupni su i kao virtualna izložba na portalu¹⁰ Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, u sklopu projekta *Baština na mreži*.¹¹

U planu za digitalizaciju kulturne baštine Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac nastavak je digitalizacije preostale lokalne periodike. Digitalizacija lokalne periodike nema samo funkciju zaštite i boljeg pristupa građi, već ima i funkciju popularizacije građe kulturne baštine same knjižnice i lokalne zajednice.

¹⁰ Portal Virtualne izložbe. virtualna.nsk.hr. URL: <https://virtualna.nsk.hr>

¹¹ Baština na mreži. virtualna.nsk.hr. URL: <https://virtualna.nsk.hr/bastina-na-mrezi/>

Zaključak

Zavičajne zbirke imaju nezamjenjivu ulogu u očuvanju i osiguravanju dostupnosti povijesne građe specifične za određeni zavičaj. Raznolikim publikacijama koje prikupljaju i trajno čuvaju, osiguravaju bogate izvore informacija za svoje korisnike. Periodika Zavičajnog odjela svojim sveobuhvatnim i bogatim izvorima zadovoljava informacijske potrebe korisnika i samim time postaje njegova najtraženija građa. Kako bi se tiskani izvornici sačuvali, a informacije koje donose učinile što dostupnijima, pristupljeno je digitalizaciji serijskih publikacija. Digitalizacijom su stare novine, časopisi i kalendari postali dostupni širem krugu korisnika te je olakšan pristup i pretraživanje građe, a time i dostupnost karlovačke kulturne baštine. Na taj način povećava se interes za istraživanje lokalne povijesti i mogućnost za stvaranje novih sadržaja i radova. Većom konzumacijom, karlovačka kulturna baština se dodatno promovira i potiče se baštinske ustanove na daljnje očuvanje građe koja predstavlja vrijedan izvor informacija.

Literatura

1. Baština na mreži. virtualna.nsk.hr. URL: <https://virtualna.nsk.hr/bastina-na-mrezi/> (5. 10. 2024.)
2. Digitalne zbirke Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac. digitalna.gkka.hr. URL: <https://digitalna.gkka.hr/>
3. Hrvatski rodoljubi! Karlovčani i Karlovčanke. // Narodni glas. VI, 6(1911.), str. 2.
4. Kulturna baština. culture.ec.europa.eu/hr. URL: [https://culture.ec.europa.eu/hr/policies/selected-themes/cultural-Kulturna baština](https://culture.ec.europa.eu/hr/policies/selected-themes/cultural-Kulturna%20baština). min-kulture.gov.hr (2. 10. 2024.)
5. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, eKultura. Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijeva/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034> (2. 10. 2024.)
6. Portal eKultura. URL: <https://ekultura.hr/about-portal/> (5. 10. 2024.)
7. Portal Virtualne izložbe. URL: <https://virtualna.nsk.hr> (5. 10. 2024.)
8. Promoting and safeguarding culture and heritage. www.ifla.org. URL: <https://www.ifla.org/units/culture-and-heritage/> (5. 10. 2024.)
9. Statut Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac za razdoblje 2021.-2025. URL: <https://gkka.hr/wp-content/uploads/2023/03/STATUT-2023-Procisceni-tekst.pdf>
10. Strateški plan Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac za razdoblje 2021.- 2025. URL: <https://gkka.hr/wp> (5. 10. 2024.)

LEGATI U GRADSKOJ I SVEUČILIŠNOJ KNJIŽNICI OSIJEK KAO ČITANKA KULTURNO-POVIJESNIH PRILIKA OSIJEKA

Legacy in the City and university library Osijek as a reader of cultural-historical circumstance of Osijek

Primljeno: 13. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Marijana Špoljarić Kizivat

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
mspoljaric@gskos.hr

Sažetak

U radu se promatraju legati u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek u vidu posebnih zbirki s istaknutom kulturno-povijesnom vrijednošću; pod pojmom legat obuhvatit će se sve ostavštine bez obzira na način njihova dolaska u knjižnicu i bez obzira na vrstu građe sadržane u ostavštini. Legati su dio kulture sjećanja određenoga lokaliteta. Legati smješteni u „priče“ kroz različite aktivnosti knjižnice pokazuju duh vremena nekadašnjih vlasnika i prilika u kojima su nastajali, a u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek nalazi ih se preko 11 000. Uz mnoge ograničavajuće faktore, njihova je obrada i organizacija otežana. Nabavljeni su na nekoliko načina: kupnjom, ostavštinom i poklonom, a vrlo vrijedan svojevrsni legat predstavlja i sama zgrada knjižnice.

Ključne riječi: legati, zavičajne zbirke, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, popularizacija ostavštine, vrijednost zavičajne zbirke

Abstract

This paper examines the legacies in the Osijek City and University Library as special collections of significant cultural and historical value. The term "legacy" encompasses all bequests, regardless of how they were acquired by the library or the type of materials contained within them. Legacies are part of the culture of memory of a specific locality. Presented as "stories" through various library activities, these legacies reflect the spirit of the times of their original owners and the circumstances in which they were created. The Osijek City and University Library houses over 11,000 such legacies. However, their processing and organization are hindered by numerous limiting factors. They have been acquired in several ways: by purchase, inheritance, and donation. The library building itself represents a highly valuable legacy in its own right.

Keywords: legacies, local collections, Osijek City and University Library, popularization of heritage, value of the local collection

Uvod

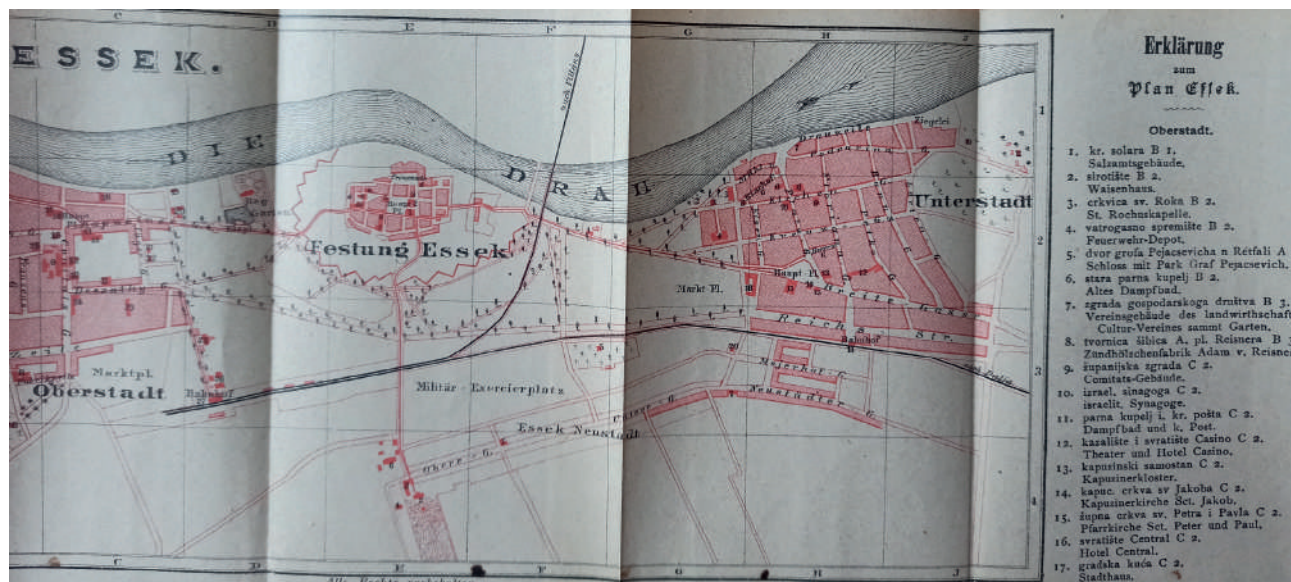
Legati su u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek posebne zbirke s istaknutom kulturno-povijesnom vrijednošću, integralni dio Zavičajne zbirke Mursiane. Ukupna veličina legata procjenjuje se na oko 11 500 svezaka. S obzirom na prostornu ograničenost i (ne)moгуćnost organizacije, obrada i organizacija legata spora je i selektivna. U skladu s Preporukama,¹ pokušava se što više očuvati posebnost zbirke te donacije i ostavštine čuvati kao cjeline, bez obzira na vrstu građe.

U radu će se istaknuti nekoliko značajnih legata, istraжivanih u kontekstu kulturno-povijesne baštine, legat Viktora D. Sonnenfelda, Rudolfa F. Magjera i Vjekoslava i Matilde Hengl.

Zavičajna nota legata Sonnenfeld

Legat Sonnenfeld ostavština je Viktora D. Sonnenfelda.² Legat je otkupljen sredstvima Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti 1971., ukupno 3 492 jedinica građe. Najstarija je knjiga *Oeconomia, oder Haussbuch zum Calendario Oeconomico & perpetuo gehoerig M. Johannis Colerija* iz 1627. tiskana u Wittenbergu uz koju je privezan dodatak J. Leunclaviusa *Traubuch Apomasaris!* iz 1611.³

U legatu Sonnenfeld više je značajnih zavičajnih knjiga, posebice *Pravila osječko-dolnjogradske Kasine*, značajna za povijest Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek te Woerlov turistički vodič kroz Osijek i okolicu iz 1893., *Fuhrer durch Esseg und Umgebung : Mit Plan der Stadt*. To džepno izdanje turističkog vodiča, ukratko predstavlja povijest grada, boravak i zabavu u gradu. Vodič je kulturno-povijesno svjedočanstvo jednoga vremena, prema kojemu je i danas moguća turistička šetnja starim lokacijama. Uz sve, knjiga sadrži i vrijednu rukom pisanu posvetu s uputama čitatelju. Legat sadrži i u rukopisu Sonnenfeldov prijevod neobjavljene knjige *O čtverostrukom korijenu načela dovoljnoga razloga: filozofijska rasprava* Arthura Schopenhauera.

¹ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. gskos.unios. URL: <https://www.gskos.unios.hr/wp-content/uploads/2017/03/Preporuke.pdf>

² Viktor D. Sonnenfeld (Petrijevci, 1902. - Osijek, 1969.) bio je hrvatski novinar, književnik i prevoditelj.

³ Špoljarić, M. Legat Viktora D. Sonnenfeld u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. // Knjižničarstvo 11-12, 1-2 (2007-2008), str. 157. URL: http://nova.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/178_Spoljaric_2007-2008_1-2.pdf

Obrada i digitalizacija nekoliko knjiga iz legata Sonnenfeld zavičajnog karaktera pridonijela je većem zanimanju korisnika. U suradnji profesora Filozofskog fakulteta u Osijeku i tiskara iz pojedinih slavonskih tiskara radili su se pretisci knjiga iz legata.

U Mjesecu hrvatske knjige, u listopadu 2023. u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek postavljena je velika izložba „Viktor Dragutin Sonnenfeld: osječka vještina prevođenja“, kao dio ciklusa izložbi „Zavičajne priče“. Izložba je bila popraćena stručnim predavanjem o životu i djelu Viktora D. Sonnenfelda. Iako se legat u Knjižnici nalazi više od pedeset godina, te je u pojedinim stručnim segmentima predstavljan javnosti, ovoga je puta tumačenje upotpunjeno arhivskim materijalima i filozofskim tumačenjem Josipa Berdice, a po prvi puta građanima je predstavljena i najstarija knjiga u legatu, ujedno i najstarija knjiga u fondu Knjižnice. Izložbu su kasnije posjetili i Sonnenfeldov nećak iz Zagreba, Tomislav Jančijev, koji je donio i Sonnenfeldovo naliv pero.

Raznolikost legata Magjer

Legat Magjer ostavština je Rudolfa Franjina Magjera.⁴ Legat je Knjižnici ostavio njegov sin Miljenko Magjer, 1980. za zbirku „Mursiana“. Broji 32 Magjerova književna djela, većinom izdanih u Osijeku. Uz monografije, u legatu su i serijske publikacije i sitni tisak, zatim u rukopisu-strojopisu neobjavljena Magjerova autobiografija i neobjavljena studija Mate Božičevića. U ostavštini se nalaze i fotografije iz albuma „R. F. Magjer u slici i slikama“ te originalni portreti R. F. Magjera, naslovnice knjiga i grafike ex librisa Magjer.⁵ Naslovnice više Magjerovih knjiga i ex librisa vrijedni su primjeri secesijske stilizacije (materijal, slova, oprema, boje, korice).

Nasljednici su ostavili knjižnici autorska prava te je legat obrađen, digitaliziran i dostupan korisnicima. Uz predstavljanje projekta digitalizacije, u Mjesecu hrvatske knjige 2014. priređena je i velika izložba „Književna baština R. F. Magjer“, te nekoliko stručnih predavanja o samome književniku i Klubu hrvatskih književnika u Osijeku, čiji je Magjer bio osnivač.

Promidžba života i djela R. F. Magjera u lokalnoj zajednici rezultirala je pisanjem doktorskih radnji o njegovu životu i djelu, (re)interpretacije studenata kroatistike, kao i uvrštavanje obitelji Magjer u Filantropsku šetnju grada Osijeka 2015.

Obitelji Magjer poklonila je 2015. Knjižnici bistu Rudolfa Franjina Magjera, koju je izradio akademski kipar Rudolf Švagel-Lešić 1940., a čiji se originalni crtež nalazi u legatu i digitalnoj zbirci Magjer.

⁴ Rudolf Franjin Magjer (Zemun, 1884. – Osijek, 1954.), hrvatski književnik, pedagog, kulturni djelatnik
⁵ Špoljarić, M.; Krpeljević, Lj. Ostavština Rudolfa Franjina Magjera u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. // Knjižničarstvo 18, 2(2013). URL: http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2014/05/224_Spoljaric_Krpeljevic_2013_2.pdf

Digitalizacija legata Magjer imala je odjeka i u inozemstvu. Igor Longyka je ex librise iz legata Magjer autora Saše Šantla⁶ upotrijebio na izložbi „Ekslibrisi Saše Šantla: spominska grafična razstava ob 70. obletnici umetnikove smrti“⁷ u Mestnoj knjižnici u Ljubljani, kao i u pratećem katalogu izložbe.

Legat Gillming-Hengl

I sama zgrada knjižnice svojevrsni je legat. Riječ je o reprezentativnoj gradskoj secesijskoj vili, izgrađenoj 1906., kao vjenčani dar roditelja, Matilde i Ladislava, predstavnika ugledne osječke obitelji Gillming, za kćerku Matildu⁸ i njezina supruga Vjekoslava Hengla.⁹ Knjižnica se preselila u vilu (jedan dio) još 1957. te se u njoj nalazi i danas. Povremeno se organiziraju ture obilaska zgrade.

Sam legat Gillming-Hengl darovan je Knjižnici zajedno s preostalim namještajem u veljači 1967.¹⁰ Matilda Hengl 1936. načinila je pismenu oporuku u kojoj je kuću, s preko 5 000 svezaka knjiga Gradske općine Osijek.¹¹ Dio originalnoga namještaja (4 ormara, stol i stolica), kaljeve peći i obiteljska knjižnica i danas je u sastavu Zavičajne zbirke.

Ivan Knobloch (Matildin pranećak) ustupio je za digitalizaciju 2019. knjigu Matilde Hengl (pisanu pod pseudonimom Leon Gerard) *Novellen aus südlichen Gefilden*. Nedugo poslije, 2021. poklonio je Knjižnici sedam knjiga iz obiteljske knjižnice (Reisner, Knobloch, Hengl).

U povodu Mjeseca hrvatske knjige 2021. u sklopu „Zavičajnih priča“ u Knjižnici je postavljena velika izložba „O čemu su razmišljali Thildy i Vjekoslav Hengl“.

- ⁶ Slovenski slikar Saša Šantel izradio je naslovnice za knjigu Moj put i za knjigu Iz prošlosti i sadašnjosti) i grafike ex librise Magjer
- ⁷ Šantel, S.; Longyka, I.; Bratuš, L. Ekslibrisi Saše Šantla: spominska grafična razstava ob 70. obletnici umetnikove smrti: [Slovanska knjižnica v Ljubljani, 3.-30. september 2015]. Ljubljana: samozal. I. Longyka, 2015.
- ⁸ Matilda Wilhemina Gillming udana Hengl (Osijek, 1880. – Osijek, 1966.)
- ⁹ Vjekoslav Hengl (Donji Miholjac, 1875. – Osijek, 1961.), odvjetnik i kraljevski javni bilježnik, gradonačelnik Osijeka (od 1920. do 1934., uz prekid 1927.)
- ¹⁰ Lj. A. Slike Galeriji knjige Knjižnici. // Glas Slavonije. 24, 6731(5. 3. 1967.), str. 5.
- ¹¹ Božić-Drljača, V. Dr. Vjekoslav Hengl : osječki gradonačelnik, kraljevski javni bilježnik i odvjetnik. // Glasnik arhiva Slavonije i Baranje. 11(2011), str. 307-320.

Zaključak

Kako u Hrvatskoj, tako i u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, legati su još uvijek neistraženo lokalno blago koje zahtjeva dosta zajedničkoga rada. Osnovne prepreke, naročito u narodnim knjižnicama, nedostatak su prostora i stručnog osoblja koje bi se njima sustavno bavilo.

Kao kulturna baština, legati su važan izvor informacija. Nužno je promišljanje o različitim načinima popularizacije legata, nastavak njihova istraživanja, kao i daljnje prikupljanje i obogaćivanje zavičajnih zbirki legatima. Rezultati su veći interes korisnika za navedenom građom te nove knjižnične usluge i korisnici. Stoga je potrebno identificirati postojeće stanje legata u knjižnicama, iskazati njihovu vrijednost (posebice zavičajnih elemenata), učiniti ih dostupnima i trajno zaštićenima.

Literatura

1. Božić-Drljača, V. Dr. Vjekoslav Hengl : osječki gradonačelnik, kraljevski javni bilježnik i odvjetnik. // Glasnik arhiva Slavonije i Baranje. 11(2011.)
2. LJ.A. Slike Galeriji knjige Knjižnici. // Glas Slavonije. 24, 6731(1967.)
3. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. (2009.). gskos.unios. URL: <https://www.gskos.unios.hr/wp-content/uploads/2017/03/Preporuke.pdf> (1. 10. 2024.)
4. Šantel, S.; Longyka, I.; Bratuš, L. Ekslibrisi Saše Šantla: spominska grafična razstava ob 70. obletnici umetnikove smrti: [Slovanska knjižnica v Ljubljani, 3.-30. september 2015]. Ljubljana: samozal. I. Longyka, 2015.
5. Špoljarić, M. Legat Viktora D. Sonnenfeld u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. // Knjižničarstvo. 11-12, 1-2(2007-2008), str. 157. URL: http://nova.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/178_Spoljaric_2007-2008_1-2.pdf (30. 9. 2024.)
6. Špoljarić, M.; Krpeljević, Lj. Ostavština Rudolfa Franjina Magjera u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. // Knjižničarstvo 18, 2(2013). URL: http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2014/05/224_Spoljaric_Krpeljevic_2013_2.pdf (30. 9. 2024.)

LISTOVI SISAČKIH RADNIH ORGANIZACIJA ZAVIČAJNE ZBIRKE NARODNE KNJIŽNICE I ČITAONICE VLADO GOTOVAC SISAK

Factory magazines of Sisak's Work Organizations in the Local Collection of the
Vlado Gotovac Public Library Sisak

Primljeno: 9.10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Ivana Zorko

Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak
ivana.zorko@gmail.com

Sažetak

Sisak je između Drugog svjetskog i Domovinskog rata bio jedan od najrazvijenijih gradova Hrvatske s velikim brojem tvornica. Također je među prvim gradovima u kojima se promovirala industrijska baština kroz niz kulturnih manifestacija koje se bave baštinom grada Siska kako bi se afirmirale kulturno-društvene i umjetničke vrijednosti vezane uz naslijeđe nekadašnjih tvornica. Gradski muzej Sisak, 2012. godine, pokrenuo je projekt „Dani industrijske baštine grada Siska“ koji se provodi i danas, a obuhvaća izložbe, predavanja, prezentacije, obilaske lokacija i niz drugih događanja. Od 2015. do 2017. godine uspješno je organizirana i kulturna manifestacija Festival Željezare koja je također promovirala bogatu industrijsku i kulturnu baštinu. Veliki dio sisačkih tvornica i drugih radnih organizacija izdavao je svoj tvornički list (novine). One su tada bile najvažniji izvor informacija radnika, a danas su dokumentacija njihovog rada i aktualnog društvenog života jednog vremena. Sve tada zabilježeno ostalo je trajna uspomena sisačke povijesti kao i temelj za niz drugih istraživanja i pisanih radova. Industrijska baština Siska sastavni je dio njegove povijesti i identiteta. Neki od sisačkih tvorničkih listova prikupljeni su i sačuvani u Zavičajnoj zbirci Narodne knjižnice Vlado Gotovac Sisak jer se njima promiče industrijska, društvena i kulturna baština grada Siska koji su u ovom članku navedeni i opisani abecednim redoslijedom.

Ključne riječi: informiranje, novine, tvornički list, Sisak, Zavičajna zbirka

Abstract

Between the two wars, The World War II and the Croatian War of Independence, Sisak was one of the most developed cities in Croatia, with a big number of factories. Also, it was one of the first cities where industrial heritage was being raised through a number of cultural manifestations that study and keep the heritage of Sisak, in order to verify social and art values related to the heritage of the former factories. In the year 2012, the City Museum of Sisak started a project called "Days of the Industrial Heritage of Sisak", which is still being held and which encompasses exhibitions, lectures, presentations, city tours and many other events and manifestations. From the years 2015 to 2017, there was a very successful cultural manifestation called Željezara Festival, whose one of the aims was also to raise wealthy industrial and cultural heritage. A great number of factories and other working organizations in Sisak edited their factory magazine (newspapers). At that time they were the most important source of information for the workers, and today they are historical documents of their work and ongoing social life of that time. All documented data have remained a permanent memory of the city history, as well as the milestone for a number of further researches and written pieces of work. Industrial heritage of Sisak is an integral part of its history and identity. Some of the factory magazines of that time have been collected and are being kept in the Local collection of Vlado Gotovac city library, since they serve as the promotion of industrial, social and cultural heritage of the city of Sisak. In this article they appear in alphabetical order.

Keywords: information, newspapers, Factory magazine, Sisak, local collection

Uvod

Sisak je bio razvijen industrijski grad u kojem su tvornice zapošljavale velik broj ljudi i čija je ekonomija najviše ovisila o industrijskoj proizvodnji. Zahvaljujući svojoj industriji bio je važno gospodarsko središte. S obzirom na idealan prometni položaj i brojnu radnu snagu, blizinu grada Zagreba kao gospodarskog i političkog središta te prirodne resurse, već od 18. stoljeća Sisak doživljava ubrzani razvoj gospodarstva. Početak 20. stoljeća donosi industrijalizaciju, a Sisak nosi atribute industrijskog grada sve do kraja stoljeća.

Većina tvornica izdavala je svoj tvornički list (novine) kao sredstvo šireg javnog informiranja putem kojeg su članovi kolektiva bili informirani kako o radu tvornice, tako i o brojnim društvenim aktualnostima, što je utjecalo na bolje učinke rada, unapređenje proizvodnje i poslovanja te omogućavalo bolju suradnju. Novine su, prije svega sadržavale tvorničke probleme, moguće uzroke, prijedloge i rješenja problema, posljedice određenih rješenja, odluke i sl. Bile su usmjerene prema interesima članova kolektiva i razvrstane po temama u više kategorija. Velika se pozornost, uz poslovanje tvornice, pridavala društvenim temama kao što su osobni dohoci, standard života, kultura, sport, članci o životu i radu pojedinaca, članova kolektiva i ostale zanimljivosti.¹ Osim sadržaja, tvornički listovi, kao i listovi poduzeća, i formom i grafičkim oblikovanjem odgovarali su standardnim novinama.

Fenomen tvorničkih listova bio je integralan dio rada u socijalističkoj Jugoslaviji. U to vrijeme izlazilo ih je oko 2000 u raznim radnim organizacijama. Teme tih listova bile su život kolektiva, radni uspjesi, problemi proizvodnje, radničko samoupravljanje i organizacija poduzeća. Neki su pratili život naselja oko tvornice, kulturne i sportske aktivnosti radnika poduzeća i sl.²

Neki od listova sisačkih radnih organizacija prikupljeni su i sačuvani u Zavičajnoj zbirci Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak, a u ovom članku navedeni su abecednim redoslijedom. Svaki tvornički list sadrži naslovnu stranicu, period izlaženja, kratki opis (osnovna obilježja), pojedine sadržajne elemente stručnog i društvenog karaktera i impresum. Sve novine tiskane su u lokalnom sisačkom Izdavačkom poduzeću „Joža Rožanković“ Sisak.

¹ Novosel, P. Analiza sadržaja tvorničkih glasila. Zagreb: Institut za političke nauke Fakulteta političkih nauka, 1983., str. 13-20.

² Koroman, B. Radnički tisak i problemi koncepta samoupravljanja u kulturi u 70-im i 80-im godinama 20 st. Acta historiae 24, 216. str. 615-642.

Pregled listova sisačkih radnih organizacija u Zavičajnoj zbirci

Bilten šumskog gospodarstva Sisak, list šumskog gospodarstva Sisak

List je izlazio od 1973. do 1983. godine.

Uz poslovne rezultate i izvješća o zbivanjima u poduzeću, Bilten je donosio stručne, kulturne, sportske i druge priloge.

Idejni začetnik i stalni urednik bio je publicist Jugoslav Harapin, zaposlenik Šumskog gospodarstva u Sisku, a tiskan je na 10 stranica. Ukupno su tiskana 53 broja.

Dunavski Lloyd, list poduzeća riječnog brodarstva, Dunavski Lloyd Sisak

List je izlazio od 1961. do 1991. godine.

Dunavski Lloyd Sisak pokrenuo je informativni list zbog internog informiranja zaposlenih na prostoru većem od 1800 km vodotokova. U vrijeme izlazenja lista, velikom broju zaposlenih koji su bili na plovilima, to je bila jedina veza s matičnim poduzećem. List je sustavno pratio sve događaje, stvarala se baza podataka, fotografija i dokumenata koji su, prema potrebi, korišteni za tiskanje prospekata, publikacija i druge literature. Stručno-informativni sadržaji odnosili su se na promjenu plovidbenih propisa, uvjete plovnosti i slične novosti. Velik dio sadržaja kreirali su i sami radnici svojim fotografijama, zapisima, pismima, poezijom i humorom.

Prvi odgovorni urednik bio je Miloško Davidović, a od 1977. godine angažiran je profesionalni urednik, novinar Duško Kukić.

Grafičar, list GIP „Joža Rožanković“ Sisak

List je izlazio mjesečno od 1977. do 1979. godine.

Bio je namijenjen radnicima tiskare i poslovnim partnerima. Sadržavao je uglavnom izvještaje o radu poduzeća, privredno-političke teme i aktualnosti iz kulture.

Glavni i odgovorni urednik bio je Josip Frković, a list je tiskan u vlastitoj tiskari.

Afirmacija rada, samoupravljanja i stvaralastva

GRAFIČAR

LIST GRAFIČARODZIVAKAŠKE RADNE ORGANIZACIJE "JOŽA ROŽANKOVIĆ" — SISAK
BROJ 4 — 2 SISAK, 28. XI 1977. GODINA I

Strane: 2, 3, i 4.

NOVA OPREMA

28. XI — DAN REPUBLIKE

JUGOSLAVIJO, BORBA TE RODILA ...

28. XI — DAN REPUBLIKE

Hidroput, informativni list OOUR „Hidroput“ Sisak.

List je izlazio od 1979. do 1984. godine.

Opće vodoprivredno poduzeće za slivno područje Save – Zagreb (OOUR „Hidroput“ Sisak) za članove svog kolektiva izdavalo je prigodni informativni list s obavijestima o radu i poslovnim rezultatima u poduzeću.

Glavni i odgovorni urednik bio je Vladimir Regelja.

OPĆE VODOPRIVREDNO PODUZEĆE ZA VODNO PODRUČJE SLIVA SAVE — ZAGREB

OOUR

HIDROPUT

SISAK

PRIGODNI INFORMATIVNI LIST

GODINA I SISAK, 10. RILIJNA 1979. BROJ 1

PUT KOJI POTIČE AKCIJU

● RAZGOVOR S DIREKTOROM OOUR-a, INŽ. VLADIMIROM REGELJOM

U GODINI JUBILEJA SKJ, SKOJ-a I REVOLUCIONARNIH SINDIKATA

PRVI PUT SLAVIMO DAN OOUR

Medicinski centar, informativni list radne organizacije dr. Ivo Pedišić

Prvotno je list izlazio kao informativni list radnika u zdravstvu Općine Sisak (1989.) Izlazio je od 1961. do 1993. godine.

Sadržavao je vijesti iz struke, hrvatskog zdravstva, novosti u radnoj organizaciji, vijesti iz podružnice medicinskih sestara, kao i kulture, umjetnosti i slično.

Do 1983. godine glavni urednik bio je Josip Frković, a nakon toga Jadranka Moše.

MEDICINSKI CENTAR
Glasilo Radne organizacije »Dr Ivo Pedišić« Sisak

U SUSRET IZBORIMA
NA BIRALIŠTIMA - 23. TRAVNJA

● ZAPOSLENI U M.C. - DR. I. PEDIŠIĆ, BIRAJU 3 OSOBNOSTI U 3 IZBORNE JEDINICE

Ispravno se odvijalo u VUKU - Skupština Medicinskog centra Sisak i izabrala je 1989. godine Medicinsku Radnu Organizaciju u zdravstvu Općine Sisak. U skladu sa zakonom i Statutom M.C. birali su članove i zamjenike članova u tri izborne jedinice.

I
Na izborima u jedinici 1. izabrani su: Dr. Ivo Pedišić, Dr. Ivo Pedišić, Dr. Ivo Pedišić.

II
Na izborima u jedinici 2. izabrani su: Dr. Ivo Pedišić, Dr. Ivo Pedišić, Dr. Ivo Pedišić.

III
Na izborima u jedinici 3. izabrani su: Dr. Ivo Pedišić, Dr. Ivo Pedišić, Dr. Ivo Pedišić.

U OVOM BROJU

- REALNE MOGUĆNOSTI → 1. STRANA
- M. BUCIĆIĆ PONOVO PREDSEJEDNIK OVS → 3. STRANA
- ŠTO JE TO KOLEKTIVNI UGOVORI → 4. STRANA
- PRVA SKUPŠTINA DRUŠTVA PSORIJATIČARA → 5. STRANA
- ANESTEZIOLOG NEZAMJENJIV SURADNIK → 6. STRANA
- GLAS ZDRAVSTVA TREBA SE JACE CUTI → 8. STRANA
- SLOŽAN KOLEKTIV — KADROVSKI DOBRO EKIPIRAN → 9. STRANA
- U 31. STOLJEĆE SA SUVREMENOM OPREMOM → 10. STRANA
- NOVOŠTI ZA ČLANOVE KUP → 11. STRANA
- POMOĆNIMO OBNOVU VIKTOROVCA → 12. STRANA
- JUBILEJ ZA SJEĆANJE → 13. STRANA

MEDICINSKI CENTAR
Informativni list radnika u zdravstvu općine Sisak

BROJ 118 20. PROSINCA 1987. GODINA XXVI
PROSLAVA 28. GODIŠNICE MEDICINSKOG CENTRA SISAK

NAŠ DAN

U Obiteljskom domu INA-Radnjača u ulici Sisak, 13. prosinca 1987. u 13 sati održat će se svečanost obilježavanja 28. godišnjice Medicinskog centra Sisak, u povodu 28. godišnjice osnivanja našeg kolektiva.

Na događaju neće biti: 1. Posredni gosti; 2. Redovni povodni Dasa MCS; 3. Društva Hgrađa »Dr Ivo Pedišić«; 4. Podjela nagrada za 19, 20, 21 i 22-godišnji rad u MCS; 5. Prigodni kulturno-umjetnički program.

BILJNA LJEKARNA — PUNOM PAROM → 6. STRANA

10. GODIŠNJICA IZLAZENJA NAŠEG LISTA

VRIJEDAN JUBILEJ → 7. STRANA

NAŠI JUBILARCI → 10. STRANA

ODRŽAN REFERENDUM ZA REORGANIZACIJU MEDICINSKOG CENTRA SISAK

SVI ZA-OSIM OOUR-a ZA LJEKARNIŠTVO → 6. STRANA

SVIM RADNICIMA U ZDRAVSTVU I UMROVLJENICIMA ČESTITAMO

- DAN MCS
- PRAZNIK JNA
- NOVU 1988. GODINU

ODBOR ZA INFORMIRANJE

Pristanište i skladišta, informativno glasilo radne organizacije

List je izlazio povremeno od 1975. do 1980. godine.

Sadržaj lista bio je posvećen isključivo vijestima o poslovanju radne organizacije. Svaki broj sadržavao je i članak o istaknutom i zaslužnom djelatniku koji su popraćeni i fotografijama.

Glavni i odgovorni rednik bio je pravnik Ivica Rafaj.

Rafinerijski list, glasilo RO INA Rafinerija nafte Sisak

List je izlazio od 1974. do 1991. godine kao dvotjednik.

Sadržavao je novosti o radu tvornice, financijske rezultate poslovanja, obavijesti o novozaposlenim radnicima, vijesti iz ostalih radnih organizacija, svjetske ekonomije, kulturu, umjetnost, sport i zdravstvene savjete.

Do 1990. godine izdavač je bio Centar za informiranje INA Rafinerije nafte Sisak, a posljednju godinu Služba za informiranje i izdavačku djelatnost INA Rafinerije nafte Sisak. Glavni i odgovorni urednici bili su Božidar Babić, Jovan Vranešević i Marijana Koritnik.

Vjesnik Radonje, informativni list Kemijske industrije „Radonja“ Sisak

List je izlazio od 1977. do 1991. godine jednom mjesečno u nakladi od 1000 primjeraka.

U Kemijskoj industriji „Radonja“, koja je s oko 830 zaposlenih, bila vodeći proizvođač sredstava za zaštitu bilja u bivšoj Jugoslaviji, 1977. godine pokrenuto je izdavanje informativnog lista koji je izlazio povremeno zbog potrebe internog informiranja radnika.

List je izdavao tvornički odbor za informiranje, a glavni urednik novinar Zdravko Stričić.

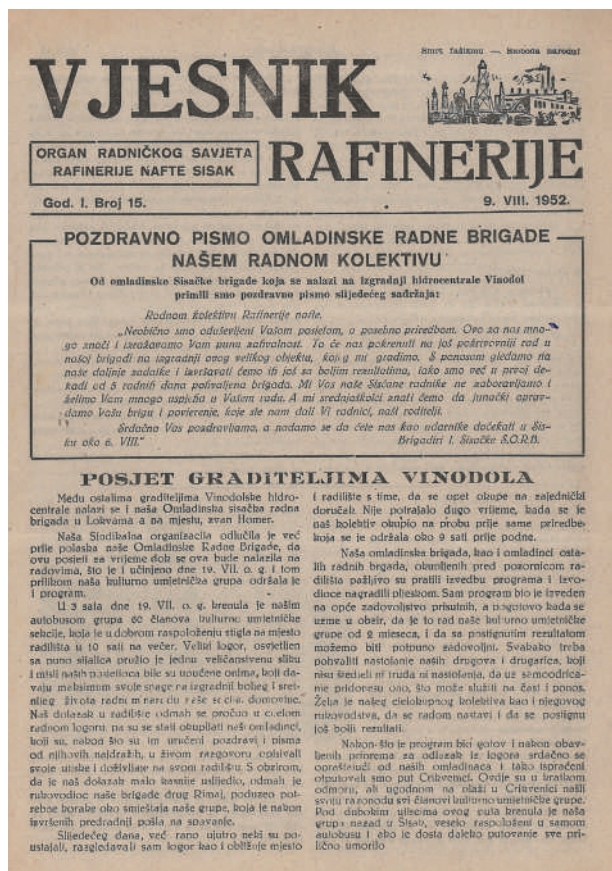

Vjesnik Rafinerije, list Radničkog savjeta Rafinerije nafte Sisak

List je izlazio od 1952. do 1954. godine jednom mjesečno.

Ovaj tvornički list, iako grafički i sadržajno skroman, predstavlja prvi oblik sustavnog internog informiranja svih zaposlenika Rafinerije nafte Sisak.

Odgovorni urednik lista bio je Aleksandar Mošić.

Vjesnik Željezare, tvornički list Željezare Sisak

List je izlazio kao dvotjednik od 1952. (pod nazivom Bilten Željezare Sisak) do 1994. godine kada je Željezara privatizirana.

Kako bi Željezara Sisak, koja je zapošljavala oko 13 000 radnika, informirala članove svog kolektiva, već se početkom 50-ih godina 20. stoljeća počelo razmišljati o najdjelotvornijem načinu informiranja. Prvotna namjena bila je radnicima pružiti informacije o radu tvornice, a postupno je sadržaj obogaćivan temama iz područja stanogradnje, standarda radnika, zdravlja, obrazovanja, kulture, rekreacije, sporta i humora. Vjesnik Željezare svrstan je među sisačke najuglednije i najbolje uređivane tvorničke listove.

Centar za informiranje s profesionalnim kadrom službeno je osnovan krajem 1962. godine, ali deset je godina ranije izlazio list pod nazivom Bilten Željezare Sisak, a prvi urednik bio je Branko Majerhold. Direktor službe informiranja od 1976. godine bio je poznati novinar i publicist Darko Grubačević. Od 1990. godine list je tiskan u tiskari Vjesnika u Zagrebu, a zatim u zagrebačkom Informatoru.

Željezarac, list RO Metalurška i valjaonička proizvodnja

List je izlazio jednom mjesečno od 1983. do 1991. godine.

Sadržajno je Željezarac bio nadupuna Vjesnika Željezare, koji nije bio u mogućnosti najvećoj sisačkoj radnoj organizaciji posvetiti više prostora. Za razliku od Vjesnika Željezare, Željezarac je donosio više razgovora sa zaposlenicima, njihove tekstove, reportaže, zanimljivosti, križaljke, karikature i slične priloge.

Glavni i odgovorni urednici bili su Čedo Vukadinović, Boro Hinić i Dalibor Gotal.

Zaključak

Listovi radnih organizacija važan su povijesni izvor za pisanje knjiga i članaka kako o društvenoj, političkoj, gospodarskoj, tako i kulturnoj baštini Siska toga vremena. Iako tisak tada nije imao slobodu izvještavanja, uvijek je bilo načina kako problematizirati, kritizirati ili ismijati radničko samoupravljanje, upravu, odnose među zaposlenicima i nerad samih radnika. Primjer za to su karikature koje su godinama izlazile u listu Radonje, Vjesniku Željezare, a povremeno i u drugim listovima radnih organizacija.

Literatura

1. Čakširan, V. Dani industrijske baštine grada Siska. Sisak: Gradski muzej Sisak, 2018.
2. Koroman, B. Radnički tisaki problemi koncepta samoupravljanja u kulturi u 70-im i 80-im godinama 20 st. // Acta historiae 24, 216.
3. Novosel, P.: Analiza sadržaja tvorničkih glasila. Zagreb: Institut za političke nauke Fakulteta političkih nauka, 1983.
4. Pajtlar, V.; Stržić, Z. Leksikon novinarstva Sisačko-moslavačke županije 1945.-2016. Sisak: Hrvatsko novinarsko društvo, 2017.
5. Zavičajna zbirka Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak

POVIJESNA ZBIRKA POLJOPRIVREDNOGA ŠKOLSTVA KNJIŽNICE VELEUČILIŠTA U KRIŽEVCIMA U SLUŽBI PROMOCIJE KULTURNE BAŠTINE

Historical collection of agricultural education in the library of Križevci
University of applied sciences in service of the cultural heritage

Primljeno: 13. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Marina Vidović Krušić
Veleučilište u Križevcima
knjiznica@vguk.hr

Sažetak

Kulturna baština odnosi se na materijalne i nematerijalne vrijednosti koje naslijeđene od prošlih generacija, potrebne za razumijevanje našeg identiteta te smo ih dužni sačuvati za buduće generacije. Knjižnice kao baštinske ustanove formiraju posebne zbirke sa svrhom čuvanja i promocije kulturne baštine. Povijesna zbirka poljoprivrednoga školstva posebna je zbirka u sastavu Knjižnice Veleučilišta u Križevcima, a ovome radu opisane su njezine mogućnosti u službi promocije bogate kulturne baštine koja je nastajala u Križevcima u proteklih više od 160 godina. Primjenom načela građanske znanosti u provedbi projekta, započeta je kontinuirana promocija baštine.

Ključne riječi: građanska znanost, Knjižnica Veleučilišta u Križevcima, kulturna baština, poljoprivredno školstvo, posebne zbirke

Abstract

Cultural heritage refers to tangible and intangible values that we have inherited from past generations, we need them to understand our identity and we are obliged to preserve them for future generations. Libraries, as heritage institutions, form special collections with the purpose of preserving and promoting cultural heritage. The Historical collection of agricultural education is a special collection in the Library of Križevci University of Applied Sciences, and this paper describes its possibilities of promoting the rich cultural heritage that was created in Križevci over the past 160 years. By applying the principles of citizen science in the implementation of the project, the continuous promotion of heritage was started.

Keywords: citizen science, library of križevci university of applied sciences, cultural heritage, agricultural education, special collections

Kulturna baština

Pojam kulturne baštine (eng. *cultural heritage*) u hrvatskoj priručnoj literaturi podrazumijeva kulturna dobra materijalne ili nematerijalne baštine čovječanstva naslijeđena iz prošlosti te prirodna dobra.¹ Ministarstvo kulture navodi kako je kulturna baština, materijalna i nematerijalna, zajedničko bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti, a njezina zaštita jedan je od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta.² UNESCO kulturnu baštinu dijeli na materijalnu i nematerijalnu, ona uključuje artefakte, spomenike, skupinu građevina i lokaliteta, muzeje koji imaju različite vrijednosti uključujući simboličko, povijesno, umjetničko, estetsko, etnološko ili antropološko, znanstveno i društveno značenje.³ Nematerijalna baština odnosi se na vještine, izvedbe, izričaje, znanja, umijeća, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koje zajednice, skupine i u nekim slučajevima pojedinci prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine.⁴ Vrijednost kulturne baštine i odgovornost prenošenja na buduće generacije obvezuju zemlje i institucije da je dugotrajno očuvaju, ali u isto vrijeme učine dostupnom. Dostupnost i korištenje baštine,

u kojem god ona obliku bila izražena, ključ su i njezine dugotrajnosti. Iz navedenih opisa moguće je zaključiti kako je kulturna baština ukupnost naslijeđenih kulturnih dobara iz prošlosti, ali i stavova, vrijednosti, ideja i djelovanja pojedine skupine ili društva, a za njezino je razumijevanje „imanentna ideja skrbnitstva, što znači da kulturna dobra koja smo naslijedili od ranijih ljudskih naraštaja treba zaštititi i očuvati ne samo na korist trenutno živućeg ljudskog roda nego također na dobrobit budućih generacija“.⁵ Kako bi se osvijestila njezina uloga u identitetu pojedinca ili zajednice, potrebno je promišljati ne samo o mogućnostima njezina čuvanja, već i o mogućnostima njezine dostupnosti, interpretacije i promocije.

Posebne zbirke u knjižnicama i njihove mogućnosti u promociji kulturne baštine

Knjižnice su zbog svoje informacijske, obrazovne i kulturne uloge prepoznate kao važne ustanove za čuvanje i promociju kulturne baštine. Uz muzeje i arhive, navode se kao baštinske institucije pa je njihova zadaća posredovanje između korskornika i baštine, ali i omogućavanje korisnicima da iz baštine uče. Osnivanjem posebnih zbirki, uglavnom zavičajnih, knjižnice ispunjavaju zadaću prikupljanja i čuvanja građe važne za identitet i kulturu kraja u kojem djeluju. Upravo su takve zbirke temelj za promociju kulturne baštine. Promocija baštine, kao mogućnost informiranja i poučavanja, provodi se aktivnostima i programima vezanim za obljetnice, izložbama (in situ ili virtualnim), digitalizacijom građe (novina, fotografija, rukopisa, razglednica, letaka, starih knjiga), suradnjom s pojedincima, predmetnim stručnjacima, udrugama, turističkom zajednicom ili obrazovnim institucijama te promocijom na internetskim stranicama ili društvenim mrežama knjižnice. Iako je svijest o važnosti kulturne baštine u hrvatskom društvu donekle razvijena, njezina promocija uvelike ovisi o znanju, vještinama i kreativnosti onih koji se baštinom bave, a pri tome iziskuje vrijeme, kontinuitet, radnu snagu i financijska sredstva. Sretna je okolnost ta što knjižničari rado razmjenjuju informacije, iskustva i primjere dobre prakse te na taj način daju doprinose razvoju knjižničarske struke.

¹ Kulturna baština. Proleksis enciklopedija. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/143472/>

² Ministarstvo kulture: kulturna baština. URL: <https://tinyurl.com/58em8wak>

³ UNESCO: Glossary. URL: <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/cultural-heritage>

⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine. Narodne novine, Međunarodni ugovori, 10/04.

⁵ Šošić, T. M. Pojam kulturne baštine - međunarodnopravni pogled. // Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 51, 4(2014), str. 859

Povijesna zbirka poljoprivrednoga školstva u službi promocije kulturne baštine

Poljoprivredno obrazovanje u Hrvatskoj započelo je 1860. godine u Križevcima osnutkom Gospodarskog i šumarskog učilišta, najstarije poljoprivredne obrazovne ustanove na području jugoistočne Europe. Uz obrazovni, stručni i znanstveni rad, profesori su vrlo aktivno razvijali nakladničku i knjižničku djelatnost kako bi slušateljima učilišta omogućili korištenje stručne literature (knjiga i časopisa) na materinskom jeziku. Također su prikupljali pomagala za praktičnu nastavu, ali i omogućili slušateljima da samostalno oblikuju i provode obrazovne, kulturne, sportske te humanitarne aktivnosti i programe. Povijesna zbirka poljoprivrednoga školstva osnovana je 1962. kako bi se okupila i sačuvala bogata kulturna baština tada već stoljetnog djelovanja profesora i slušatelja. Zbirka je danas raspoređena u tri prostorije u kojima se čuva 7 500 jedinica knjižne građe (Muzejska zbirka i Zbirka Mihovila Gračanina), od čega 11 sa svojstvom kulturnog dobra, 161 naslov serijskih publikacija na hrvatskom i brojnim europskim jezicima te Zbirka eksponata koju čine rukopisna građa, dokumenti o osnutku i organizaciji rada Učilišta, stare fotografije zgrada i objekata, upravitelja, profesora i slušatelja te brojne medalje, priznanja, stara učila i makete poljoprivrednih alata.⁶

Povijesna zbirka poljoprivrednoga školstva sastavni je dio Knjižnice Veleučilišta u Križevcima. Budući da je riječ o zbirci koja osim navedene materijalne u sebi krije vrlo važnu komponentu nematerijalne baštine, želja i potreba za učinkovitom promocijom zbirke predstavljala je velik izazov. Swot analizom uočeno je kako je Povijesna zbirka jedna od snaga knjižnice te je upravo zato njezina promocija navedena kao poseban cilj Programa rada i razvitka knjižnice za razdoblje 2021. – 2026.⁷ Prva mogućnost za promociju bila je pokretanje knjižničnog programa Šetnja s Vichodilom. Riječ je o vođenom obilasku zbirke uz pripovijedanje o osnivanju učilišta i djelovanju brojnih zaslužnih pojedinaca koji su oblikovali poljoprivredno obrazovanje u Hrvatskoj, svoja znanja neumorno dijelili sa slušateljima i zainteresiranim pučanstvu te tako unaprijedili poljoprivrednu proizvodnju. Program je inspiriran njihovim predanim radom, a nazvan prema G. A. Vichodilu, drugom ravnatelju Učilišta i istaknutom agronomu koji je djelovao u Križevcima krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća.⁸

⁶ Vidović Krušić, M. Revitalizacija kulturne baštine visokoga gospodarskog učilišta u križevcima – projekt građanske znanosti u knjižnici // Volonteri u knjižnicama: zbornik radova / urednica Silvija Perić. Virovitica: Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2024., str. 56.

⁷ Veleučilište u Križevcima: Programa rada i razvitka knjižnice za razdoblje 2021. – 2026. URL: https://www.vguk.hr/upload/Knjiznica/Program_rada_i_razvitka_knjiznice_VGUK.pdf

⁸ Hrvatska enciklopedija: Vichodil, Gustav August Vlastimil. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/vichodil-gustav-august-vlastimil>

Budući da su se u promociju Veleučilišta i Povijesne zbirke željeli uključiti i završeni studenti okupljeni u udruhu Alumni VGUK (Visoko gospodarsko učilište u Križevcima), u knjižnici je osmišljen i proveden sustvaralački projekt građanske znanosti, Revitalizacija kulturne baštine Visokoga gospodarskog učilišta u Križevcima. Projekt je proveden tijekom 2021. godine, a projektne aktivnosti obuhvaćale su upoznavanje građana znanstvenika s Povijesnom zbirkom, proučavanje građe i relevantnih izvora informacija, suradnju s lokalnim znanstvenicima koji su u svome istraživačkom radu proučavali povijest Učilišta, pripremu prostorijske Povijesne zbirke za fotografiranje i snimanje, izradu promotivnih materijala te snimanje Videošetnje s Vichodilom.⁹ Projekt je sufinanciran sredstvima Koprivničko-križevačke županije, a proveden uz potporu Veleučilišta. Financijska sredstva korištena su primarno za promotivne aktivnosti (snimanje videa, baneri, tiskanje letaka, blokčići i olovke). Sudionici projekta, građani znanstvenici i stručnjaci koji se bave poviješću Veleučilišta u Križevcima, na javnom su predstavljanju projekta i rezultata istraživanja zaključili: „Bogata povijest i tradicija, kao i predani rad naših prethodnika, obvezuju nas da nastavimo čuvati, proučavati i prezentirati kulturnu baštinu koja je nastajala tijekom 160 godina djelovanja Učilišta. Jedino čovjek stvarima može dati svrhu, a kulturnoj baštini udahnuti ideju. Ideju koja nam je potrebna u sadašnjim vremenima, a bit će važan temelj generacijama koje dolaze. To je zadaća koju smo prepoznali, ali koja, kao i osnutak Učilišta prije 160 godina, zahtijeva pomoć naših sugrađana te stručnjaka iz različitih područja.“¹⁰ Pred prepunom dvoranom sugrađana i medija artikulirana je potreba da Povijesna zbirka poljoprivrednoga školstva preraste u muzej poljoprivrednoga školstva ili interpretacijski centar u kojem bi se prikazala važnost poljoprivrede za hrvatsko društvo, ali i razvoj poljoprivrednoga školstva u Hrvatskoj koje je započelo u Križevcima 1860. na hrvatskom jeziku. Na taj način, pod motom „Ukorijenjeni u tradiciji, rastemo u rasadniku znanja“, lokalna je zajednica uz podršku knjižnice, a na temelju informacija prikupljenih iz posebne knjižnične zbirke, promovirala kulturnu baštinu jedne obrazovne ustanove i kraja u kojem djeluje.

⁹ Nav. dj., Vidović Krušić, M., str. 60.

¹⁰ Letak o projektu pohranjen u Knjižnici Veleučilišta u Križevcima.

Revitalizacijom kulturne baštine istaknuta je njezina uloga za razumijevanje važnog dijela povijesti i identiteta koji je s godinama zaboravljen. Implementacija građanske znanosti u rad knjižnice pokazala se kao koristan alat za promociju kulturne baštine jer omogućuje suradnju stručnjaka i građana te ih povezuje u istraživačkom dijalogu koji nužno rezultira objavom rezultata istraživanja, a samim time i promocijom kulturne baštine u javnosti. U slučaju opisanog projekta, Revitalizacija kulturne baštine Visokoga gospodarskog učilišta u Križevcima, medijska popraćenost bila je i više nego zadovoljavajuća. Objave o projektu prenijeli su svi lokalni portali, snimljen je i prilog za lokalnu televiziju te je objavljen članak u stručnom poljoprivrednom časopisu. Na internetskim stranicama na kojima se nalazi pristup digitalnim sadržajima, Virtualna VUK,¹¹ u svrhu daljnje promocije projekta i kulturne baštine, dodana je podstranica naziva *Povijesna zbirka poljoprivrednog školstva*. Budući da je koncept građanske znanosti novija pojava u hrvatskom knjižničarstvu, projekt je predstavljen i knjižničarskoj struci na stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu te se navodi kao primjer dobre prakse u sklopu webinara Građanska znanost (Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara Nacionalne i sveučilišne knjižnice), a među prvim je hrvatskim projektima građanske znanosti arhiviran na platformu Vera.¹²

Zaključak

Navedeni primjer pokazuje ulogu i višestruke mogućnosti posebne zbirke u promociji kulturne baštine, a takvih primjera u hrvatskim knjižnicama ima mnogo. Kreativnih ideja i njihove provedbe zasigurno ne nedostaje, ali stječe se dojam kako je potrebna glasnjija (samo)promocija knjižničnih programa utemeljenih na kulturnoj baštini. Na to svakako obvezuje spomenuta ideja skrbništva u duhu koje je nužno razmišljati o važnosti kulturne baštine za današnje generacije, ali i za one koje tek dolaze. Projekt Revitalizacija kulturne baštine Visokoga gospodarskog učilišta u Križevcima inspiriran je Povijesnom zbirkom poljoprivrednoga školstva i primjer mogućnosti promocije kulturne baštine.

¹¹ Virtualna VUK: Povijesna zbirka. URL: <https://sites.google.com/view/virtualnavuk/povijesna-zbirka> (8. 10. 2024.)

¹² Vera. URL: <https://vera.operas-eu.org/en/home> (7. 10. 2024.)

Literatura

1. Hrvatska enciklopedija: Vichodil, Gustav August Vlastimil. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/vichodil-gustav-august-vlastimil> (7. 10. 2024.)
2. Kulturna baština. Proleksis enciklopedija. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/143472/> (6. 10. 2024.)
3. Ministarstvo kulture: kulturna baština. URL: <https://tinyurl.com/58em8wak> (6. 10. 2024.)
4. Šošić, T. M. Pojam kulturne baštine - međunarodnopravni pogled. // Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 51, 4(2014), str. 833-60.
5. UNESCO: Glossary. URL: <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/cultural-heritage> (6. 10. 2024.)
6. Vidović Krušić, M. Revitalizacija kulturne baštine visokoga gospodarskog učilišta u križevcima – projekt građanske znanosti u knjižnici // Volonteri u knjižnicama: zbornik radova / urednica Silvija Perić. Virovitica: Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2024. Str. 54-62.
7. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine. Narodne novine, Međunarodni ugovori, 10/04.

ULOGA ZBIRKE RUKOPISA I STARIH KNJIGA I NORMATIVNE BAZE IMENA NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE U ZAGREBU U PROMOCIJI HRVATSKE PISANE BAŠTINE

Role of the Manuscripts and Old Books Collection and the Name Authority File of the National and University Library in Zagreb in promoting Croatian written heritage

Primljeno: 7. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Kristina Grgić, magistra povijesti i knjižničarstva

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
kgrgic@nsk.hr

Ana Knežević Cerovski, viša knjižničarka

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
acerovski@nsk.hr

Petra Pancirov, diplomirana knjižničarka

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
ppancirov@nsk.hr

Sažetak

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK) riznica je hrvatske pisane baštine. Najvrjednija pisana baština u NSK čuva se u Zbirici rukopisa i starih knjiga. Njezin bogati fond sadrži vrijednu rukopisnu građu te brojna rijetka i vrijedna izdanja, koja korisnicima i cjelokupnoj javnosti služe kao važni povijesni, znanstveni i književni izvori. Stoga fond Zbirke krije ogroman potencijal za organizaciju aktivnosti namijenjenih podizanju razumijevanja pisane baštine, ali i međunarodne vidljivosti hrvatskih autora i njihova pisana stvaralaštva. Cilj je ovog rada prikazati kako aktivnosti Zbirke mogu doprinijeti razumijevanju pisane baštine na primjerima izložbenih aktivnosti, digitalizacije građe iz fonda te putem Normativne baze imena koju NSK sustavno razvija od početka 1990-ih godina, a koja korištenjem raznih alata poput VIAF-a obogaćuje normativne zapise metapodacima i posljedično promovira hrvatske autore i njihovo stvaralaštvo na međunarodnoj razini.

Gljučne riječi: digitalne zbirke, hrvatska pisana baština, izložbe, Normativna baza imena NSK, Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK

Abstract

The National and University Library in Zagreb (NUL) is a treasury of Croatian written heritage. The most valuable written heritage in NUL is preserved in the Manuscripts and Old Books Collection. Its rich fund contains valuable manuscripts and numerous rare and valuable editions, which serve as important historical, scientific and literary sources for users and the general public. Therefore, the Collection fund holds a huge potential for the organization of activities aimed at raising the understanding of the written heritage, as well as the international visibility of Croatian authors and their written creativity.

The aim of this work is to show how the activities of the Collection can contribute to the understanding of the written heritage through the examples of exhibition activities, the digitization of materials from the fund and through the Name Authority File that NUL has been systematically developing since the beginning of the 1990s, and which enriches authority records with metadata and consequently promotes Croatian authors and their creativity on an international level by using various tools such as VIAF.

Keywords: digital collections, Croatian written heritage, exhibitions, NUL Name Authority File, NUL Manuscripts and Old Books Collection

Uvod

Najvrjednija djela hrvatske, ali i svjetske kulturne i znanstvene baštine pohranjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (NSK) okupljena su u zbirka građe posebne vrste,¹ među kojima posebno mjesto zauzima Zbirka rukopisa i starih knjiga.

Osnovana 1894. godine,² Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK kontinuirano se već 130 godina izgrađuje i upotpunjuje nabavom obiteljskih i privatnih knjižnica, rukopisnih kodeksa, novijih rukopisa i rukopisnih ostavština, te primjeraka starih i rijetkih knjiga na hrvatskom i europskim jezicima.³

Budući da navedena građa predstavlja autentične izvore informacija o povijesnim događajima i uopće o raznim aspektima ljudskog djelovanja u području znanosti, književnosti i umjetnosti, kako sadržajem pisane riječi, tako i svojim materijalnim obilježjima, ona *de facto* krije ogroman potencijal za organizaciju aktivnosti namijenjenih podizanju razumijevanja pisane baštine, ali i međunarodne vidljivosti hrvatskog pisanog stvaralaštva i hrvatskih autora.

U ovom radu autorice se osvrću na tri knjižnične aktivnosti koje su usmjerene ka promociji hrvatske pisane kulturne baštine.

Promocija pisane kulturne baštine kroz aktivnosti izložbi, digitalizacije i kroz Normativnu bazu imena NSK

a) Izložbe

Kulturna baština posebnih knjižničnih zbirki, poput Zbirke rukopisa i starih knjiga, promovira se na različite načine. Primjerice, izložbene aktivnosti pomažu javnosti razumjeti važnost očuvanja kulturne baštine. Stoga NSK redovito organizira razne tematske izložbe usmjerene široj javnosti ili ciljanim korisničkim skupinama, među kojima su najveći doseg postigle one putujuće, poput izložbe *Marko Marulić – europski humanist*⁴ iz 2020. godine ili izložbe *Hrvatska pisana baština u nastavi hrvatskoga jezika i povijesti od srednjeg vijeka do 19. stoljeća* pripremljene 2022. godine.⁵ Osim izložbama *in situ*, građa fonda Zbirke sustavno se promovira i putem brojnih virtualnih izložbi,⁶ koje podrazumijevaju i prethodnu digitalizaciju građe.

b) Digitalizacija

NSK svoj fond sustavno digitalizira od 2004. godine. U svrhu povećanja vidljivosti, veće preglednosti te olakšavanja pristupa zainteresiranoj javnosti, unutar portala Digitalne zbirke

¹ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <https://nsk.hr/zbirke/> (27. 9. 2024.)

² Bartulić, J. ; Damjanović, S. Blago Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu : 400. obljetnica : katalog izložbe : 22. veljače – 22. svibnja 2007. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2007. Str. 20.

³ Galić Bešker, I. 130 godina Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (1894. – 2024.), (24. 6. 2024.). nsk.hr. URL: <https://nsk.hr/blog/130-godina-zbirke-i-rukopisa-i-starih-knjiga-nacionalne-i-sveucilisne-knjiznice-u-zagrebu-1894-2024/> (26. 9. 2024.)

⁴ Marasović, N. Izložba Marko Marulić – europski humanist nastavila putovanje Litvom. // Glas NSK, VII, 17(2021.), str. 94. ; Marasović, N. Gostovanje izložbe Marko Marulić – europski humanist u Središnjoj Knjižnici u Solothurnu. // Glas NSK, VIII, 18(2022.), str. 72.

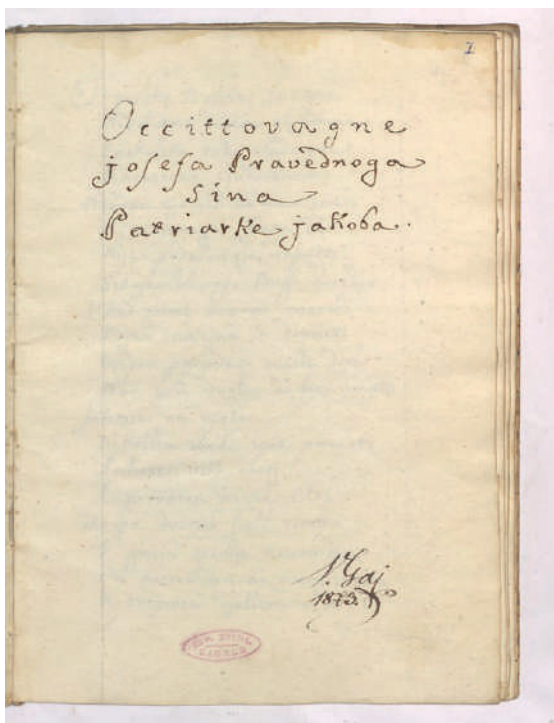
⁵ Judaš, K. Izložba Hrvatska pisana baština u nastavi hrvatskoga jezika i povijesti od srednjeg vijeka do 19. stoljeća. // Glas NSK, IX, 19(2023.), str. 73.

⁶ Virtualne izložbe. URL: <https://virtualna.nsk.hr>

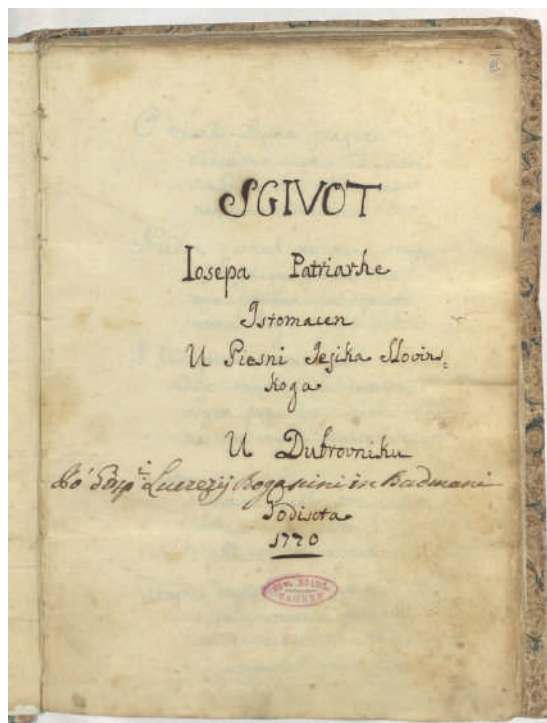
NSK u Zagrebu⁷ digitalizirana građa sustavno se organizira u manje tematske digitalne zbirke, poput Digitalne zbirke djela Marka Marulića⁸ ili zbirke Gajeva knjižnica.⁹ Međutim, ključnu ulogu u promociji hrvatske kulturne baštine na nacionalnoj, ali i globalnoj razini ima suradnja NSK s drugim domaćim i inozemnim ustanovama. Primjeri takve uspješne suradnje su portal Glagoljica.hr, čija je svrha okupiti digitalne preslike hrvatske glagoljske baštine te ih dati na uvid zainteresiranoj javnosti,¹⁰ te portal eKultura, središnje mrežno mjesto koje osigurava pristup i pretraživanje postojećih digitalnih zbirki kulturne baštine Republike Hrvatske.¹¹

c) Normativna baza imena NSK

Stariji hrvatski rukopisi i knjige često nose imena autora zabilježena na različite načine, ovisno o jeziku, lokalnim pravopisnim pravilima, načinima transkripcije itd. Marko Marulić, otac hrvatske književnosti, u svojim se djelima potpisivao npr. kao Marcus Marulus, Marcus, Marulus Spalatensis, Marcus Marulus Delmata te Marko Pečinić. Često su djela nepotpisana pa se identitet autora mora utvrditi putem drugih izvora ili stilskih analiza. Tako se Lukrecija Bogašinić-Budmani, pjesnikinja iz 18. st., nije potpisala na rukopis *Occittovagne Josefa Pravednoga sina Patriarke Jakoba*¹² (slika 1) pa je autorstvo utvrđeno usporedbom s njezinim drugim, potpisanim rukopisom¹³ (slika 2). Na slici 3 prikazan je NSK normativni zapis za navedenu autoricu.

Slika 1. List I rukopisa Occittovagne Josefa Pravednoga sina Patriarke Jakoba. 18. st. NSK Zagreb, sign. R3134

Slika 2. List III rukopisa Sgivot Iosepa Patrilarhe : Istomacen u Piesi Jezika Sloinskoga / po gosp. Lucrezij Bogascini in Budmani. U Dubrovniku, godiscta 1770. NSK Zagreb, sign. R3115

⁷ Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/>

⁸ Digitalna zbirka djela Marka Marulića (2018.). Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pc=i&iid=563940>

⁹ Gajeva knjižnica. Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pc=i&iid=549334>

¹⁰ Portal Glagoljica.hr. URL: <https://glagoljica.hr/>

¹¹ Portal eKultura. URL: <https://ekultura.hr/>

¹² Bogašinić-Budmani, L. Occittovagne Josefa Pravednoga sina Patriarke Jakoba (2018.). Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pr=i&iid=557757>

¹³ Bogašinić-Budmani, L. Sgivot Iosepa Patrilarhe : Istomacen u Piesi Jezika Sloinskoga (2018.). URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pr=i&iid=557839>

Uvodno polje	00R	00000cz^^a2200133n^^4500
Kontrolni broj	001	000111079
Id. kontr.br.	003	HR-ZaNSK
Datum i vrijeme	005	20180524123427.0
Fiksni podaci	008	950220nd^azznneabn^^^^^^^^^^ja^aaa^^^^^^
Kontr. br. sust	035	(HR-ZaNSK)112019
Kontr. br. sust	035	(HR-ZaNSK)950220111
Kontr. br. sust	035	(HR-ZaNSK)000111079
Izvor katalog.	040	HR-ZaNSK
	b	hrv
	c	HR-ZaNSK
	e	ppiak
	f	nskps
Drugi klas. br.	065	82
	c	književnost
	z	udc
Osobno ime	100	1 a Bogašinović-Budmani, Lukrecija
Uputn.-ime	400	1 a Budmani, Lukrecija Bogašinović-
Uputn.-ime	400	1 a Bogašinović, Lukrecija
Uputn.-ime	400	1 a Bogascini, Lucrezia
Izvor podatka	670	a Scivot Tobie / Lukrecija Bogašinović Budmani.
	b	Lucrezija Bogascini
Izvor podatka	670	a Bogorodica u hrvatskom pjesništvu : od 13. stoljeća do kraja 19. stoljeća / [priređio] Josip Mihojević. Zagreb, 1994.
	b	Zastupljeni autori: Lukrecija Bogašinović.
Izvor podatka	670	a Hrvatska enciklopedija online [citirano: 24. 5. 2018.]
	b	Bogašinović-Budmani, Lukrecija
Izvor podatka	670	a Hrvatski biografski leksikon [citirano: 24. 5. 2018.]
	b	Bogašinović-Budmani, Lukrecija (Bogascini)
Blq. ili pov.	678	0 a Hrvatska pjesnikinja. Rođena 26. 10. 1710. u Dubrovniku, umrla 8. 6. 1784. u Dubrovniku.
Elekt. pristup	856	4 u http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=8356
	y	Hrvatska enciklopedija online (Bogašinović-Budmani, Lukrecija)
Elekt. pristup	856	4 u http://hbl.izm.hr/clanak.aspx?id=2204
	y	Hrvatski biografski leksikon (Bogašinović-Budmani, Lukrecija)

Slika 3. Normativni zapis za Lukreciju Bogašinović-Budmani u Normativnoj bazi imena NSK

Takvi primjeri stvaraju brojne izazove u uspostavljanju konzistentne baze podataka. U prevladavanju tih izazova ključnu ulogu ima Normativna baza imena NSK.

Normativna baza imena NSK služi za standardizaciju oblika imena autora, što korisnicima knjižnice omogućuje lakše pretraživanje i povezivanje radova različitih autora, čak i kada su njihova imena zabilježena na različite načine u različitim jedinicama građe, što je osobito čest slučaj u kontekstu starijih hrvatskih autora. Normativna baza imena NSK¹⁴ sadrži nadzirane pristupnice za osobe, obitelji, korporativna tijela, sastanke, naslove i geografska imena. NSK redovito nadopunjuje normativnu bazu podataka novim autorima i ažurira postojeće normativne zapise. Poseban napor iziskuje pretraživanje podataka o starijim autorima, gdje je posao katalogizatora istraživački jer nužno je normativni zapis popuniti svim oblicima imena kako bi korisnici dobili točne i potpunije metapodatke. Na taj se način i provodi normativni nadzor, koji je sustavan i standardiziran način izgradnje normativne baze podataka za imena, uključujući sve varijante imena iste osobe i dodatna razlikovna obilježja za osobe istoga imena radi održavanja konzistentnosti oblika pristupnica koje se koriste u knjižničnim katalogima. Korištenje podataka o autorima iz Normativne baze imena NSK u digitalnim zbirkama i izložbama omogućuje lakšu navigaciju kroz bogatstvo povijesne građe i stvaranje digitalnih kataloga dostupnih široj javnosti, čime se promoviraju i normativni zapisi za značajne hrvatske autore.

Normativna baza imena NSK sudjelovanjem u Virtual International Authority File (VIAF),¹⁵ promovira ne samo katalog NSK, već i starije hrvatske autore na međunarodnoj razini. Spajanjem zapisa u jedinstvene zapise u VIAF-u, takozvane klastere, autori dobivaju jedinstveni VIAF identifikator što je još jedan dodatni metapodatak koji se može koristiti u kataložnom opisu. Posebno izdvajamo dva primjera kako se kroz Normativnu bazu imena NSK promoviraju hrvatski autori. Slika 4 prikazuje zapis u VIAF-u za autoricu Novosel, Franciska – hrvatsku knjižaricu i tiskaricu, udovicu Antuna Novosela, koja je vodila tiskaru od 1818. do 1825. godine. Niti jedna druga knjižnica nema normativni zapis za isto ime osim baze ISNI (*International Standard Name Identifier*),¹⁶ što znači da je njezinom normativnom zapisu sudjelovanjem u VIAF-u dodijeljen VIAF, ali i ISNI identifikator, koji je međunarodni jedinstveni identifikator imena.

¹⁴ Normativna baza NSK. URL: https://katalog.nsk.hr/F/?func=find-e-0&local_base=nsk10

¹⁵ VIAF: Virtual International Authority File. URL: <https://viaf.org/>

¹⁶ ISNI: International Standard Name Identifier. URL: <https://isni.org/>

Slika 4. Zapis za autoricu Novosel, Franciska u VIAF-u

Slika 5 pokazuje kako je ime autora Prevendar, Ivan prikazano u Normativnoj bazi imena NSK, a slika 6 pokazuje kako je zapis za navedenog autora prikazan u VIAF-u i to kao usamljeni zapis (*lonely record*), što znači da ga nema niti jedna druga knjižnica u VIAF-u. Slanjem Normativne baze imena NSK u VIAF učinjen je velik iskorak za promociju starijih hrvatskih autora jer oni postaju vidljivi u digitalnom okruženju te dobivaju jedinstvene identifikatore koji su odlika semantičkog *weba*.

Sistemski broj	000229007
Odrednica	● <u>Prevendar, Ivan, kanonik</u>
Neusvojeni oblik	Prevendar, Joann Prevendar, Joannes Prevendar, Joannes, canonicus Zagrabienſis J. P. C. Z. Prevendar, J. Prevendar, Joann.
Biografski podaci	Hrvatski kanonik i pjesnik. Rođen 1774., umro 25. siječnja 1831.
UDK	82 književnost

Slika 5. Normativni zapis za autora Prevendar, Ivan u Normativnoj bazi imena NSK

Slika 6. Prevendar, Ivan, kanonik u VIAF-u

Zaključak

Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK iznimno je važna za očuvanje i promociju kulturne baštine. Njezin sustavan razvoj i upravljanje građom omogućuju lakši pristup korisnicima i istraživačima, dok Normativna baza imena NSK doprinosi točnosti i dosljednosti u katalogizaciji. Digitalizacija, izložbe i suradnja među institucijama omogućuju širenje svijesti o kulturnim vrijednostima i povijesnim dokumentima, čime se promovira kulturna baština na lokalnoj i globalnoj razini.

Stoga očuvanje Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice (NSK) predstavlja ključan zadatak za zaštitu kulturne baštine. Normativna baza imena NSK od neprocjenjive je važnosti u tom procesu jer njezino korištenje osigurava konzistentnost u opisu jedinica građe, olakšava pristup korisnicima te omogućuje učinkovitu razmjenu podataka s drugim ustanovama i bazama podataka. Time ne samo da se poboljšava kvaliteta upravljanja Zbirkom, već se i doprinosi njezinoj dugoročnoj dostupnosti i očuvanju za buduće generacije istraživača i kulturnih djelatnika.

Literatura

1. Bartulić, J. ; Damjanović, S. Blago Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu : 400. obljetnica : katalog izložbe : 22. veljače – 22. svibnja 2007. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2007. Str. 20.
2. Bogašinović-Budmani, L. Occittovagne Josefa Pravednoga sina Patriarke Jakoba (2018). Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pr=i&id=557757> (2. 10. 2024.)
3. Bogašinović-Budmani, L. Sgivot Iosepa Patrilarhe : Istomacen u Piesi Jezika Sloinskoga (2018). URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pr=i&id=557839> (2. 10. 2024.)
4. Digitalna zbirka djela Marka Marulića (2018). Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pc=i&id=563940> (27. 9. 2024.)
5. Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/> (27. 9. 2024.)
6. Gajeva knjižnica. Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. URL: <https://digitalna.nsk.hr/?pc=i&id=549334> (26. 9. 2024.)
7. Galić Bešker, I. 130 godina Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (1894. – 2024.), (24. 6. 2024.). nsk.hr. URL: <https://nsk.hr/blog/130-godina-zbirke-i-rukopisa-i-starih-knjiga-nacionalne-i-sveucilisne-knjiznice-u-zagrebu-1894-2024/> (26. 9. 2024.)
8. Horvat, I. Interpretacija pisane baštine – potrebna znanja informacijskih stručnjaka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 63, 1-2(2020.), str. 389-409.
9. ISNI: International Standard Name Identifier. URL: <https://isni.org/> (2. 10. 2024.)
10. Judaš, K. Izložba Hrvatska pisana baština u nastavi hrvatskoga jezika i povijesti od srednjeg vijeka do 19. stoljeća. // Glas NSK, IX, 19(2023.), str. 73.
11. Marasović, N. Izložba Marko Marulić – europski humanist nastavila putovanje Litvom. // Glas NSK, VII, 17(2021), str. 94. ; Marasović, N. Gostovanje izložbe Marko Marulić – europski humanist u Središnjoj Knjižnici u Solothurnu. // Glas NSK, VIII, 18(2022.), str. 72.
12. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <https://nsk.hr/zbirke/> (27. 9. 2024.)
13. Normativna baza NSK. URL: https://katalog.nsk.hr/F/?func=find-e-0&local_base=nsk10 (1. 10. 2024.)
14. Portal Glagoljica.hr. URL: <https://glagoljica.hr/> (26. 9. 2024.)
15. Portal eKultura. URL: <https://ekultura.hr/> (26. 9. 2024.)
16. VIAF: Virtual International Authority File. URL: <https://viaf.org/> (2. 10. 2024.)
17. Virtualne izložbe. URL: <https://virtualna.nsk.hr> (27. 9. 2024.)

ZAVIČAJNA ZBIRKA KAO BAŠTINA – DIGITALIZACIJA ŠKOLSKIH NOVINA ZA NOVE GENERACIJE

The local collection as heritage – digitization of school newspapers for new generations

Primljeno: 5. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Josip Strija

Gimnazija Petra Preradovića Virovitica
josip.strija@skole.hr

Sažetak

Dio zavičajne zbirke školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica, digitalna zbirka starih gimnazijskih novina Riječ mladih, ključan je resurs za očuvanje i promociju lokalne kulturne baštine. Novine, koje su izlazile od 1963. do 1974. godine, digitalizirane su kako bi se povećala njihova dostupnost i očuvanje. Ovaj proces omogućuje široj javnosti, istraživačima, bivšim učenicima i lokalnom stanovništvu jednostavan pristup vrijednim povijesnim materijalima. Cjelovita digitalizacija svih 1238 tekstova, uz prateću bibliografiju koja olakšava pretraživanje, značajno pridonosi istraživanju i očuvanju lokalne povijesti. Zbirka na ovaj način omogućuje dublje razumijevanje kulturnog i povijesnog nasljeđa Virovitice, jačajući identitet i zajedništvo lokalne zajednice. Digitalizacija ovih materijala također osigurava njihovu trajnu dostupnost, čime se čuva kulturna baština za buduće generacije, a javno dostupna zbirka promiče interes i angažman u istraživanju prošlosti. Ovaj projekt pruža priliku da kulturni izvori postanu pristupačni svim korisnicima putem interneta, čime se dodatno jača uloga knjižnice kao središta obrazovanja i očuvanja kulturnog identiteta.

Ključne riječi: digitalizacija, kulturna baština, Riječ mladih, školske novine, zavičajna zbirka

Abstract

Part of the local collection of the school library of Gimnazija Petra Preradovića Virovitica, the digital collection of the old school newspaper Riječ mladih is a key resource for preserving and promoting local cultural heritage. The newspaper, which was published from 1963 to 1974, has been digitized to increase its accessibility and preservation. This process provides the general public, researchers, former students, and the local community with easy access to valuable historical materials. The complete digitization of all 1,238 texts, along with the accompanying bibliography that facilitates searching, significantly contributes to the study and preservation of local history. In this way, the collection enables a deeper understanding of Virovitica's cultural and historical heritage, strengthening the identity and unity of the local community. The digitization of these materials also ensures their long-term availability, preserving cultural heritage for future generations, while the publicly accessible collection promotes interest and engagement in exploring the past. This project offers the opportunity for cultural resources to become accessible to all users via the internet, further enhancing the library's role as a center for education and the preservation of cultural identity.

Keywords: digitization, cultural heritage, Riječ mladih, school newspapers, local collection

Novine i časopisi kao dio zavičajne zbirke

Zavičajna zbirka školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica, iako skromna sa svega 126 jedinica knjižne građe, predstavlja važan resurs za očuvanje i promicanje lokalne kulture, povijesti i obrazovanja same Gimnazije, ali i Virovitice te Virovitičko-podravske županije. Zbirka igra ključnu ulogu u očuvanju lokalne baštine, obogaćivanju obrazovanja i jačanju identiteta zajednice, a čuva važne dokumente i informacije koje omogućuju razumijevanje povijesti, kulture i tradicija određenog područja, što potiče istraživački duh među učenicima i nastavnicima, ali i širim građanstvom. Povezivanje lokalnog stanovništva s vlastitom poviješću i običajima doprinosi osjećaju zajedništva, dok digitalizacija građe, poput starih novina, omogućuje širi pristup i povećava vidljivost lokalne kulture. Osim toga, zavičajne zbirke podržavaju istraživanje i razvoj knjižnica kao središta kulturnih i obrazovnih aktivnosti, čime se jača uloga knjižnice u lokalnoj zajednici. Osim spomenutih stotinjak jedinica knjižne građe, zavičajna zbirka školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica uključuje i stare gimnazijske novine Riječ mladih te novija izdanja školskog časopisa MAGG (Mali gimnazijski glasnik).

Riječ mladih bile su školske novine Gimnazije Petra Preradovića u Virovitici koje su izlazile od 1963. do 1974. godine,¹ a do danas je sačuvano osam godišta, od petog do dvanaestog. Iako su se nazivale novinama, Riječ mladih sadržavale su više literarni nego novinski sadržaj – u novinama su učenici objavljivali svoje literarne radove, a uređivali su ih također učenici Gimnazije. U spomenutom razdoblju, u Riječi mladih tekstove objavljuje 135 autora, većinom učenika Gimnazije, a nekoliko tekstova pišu i nastavnici. Ukupno je u novinama tako objavljeno 1238 tekstova (868 prozih, 369 tekstova vezanih uz poeziju i samo jedan dramski tekst). Statistički podaci navedeni u prethodnim rečenicama i više su nego dovoljan razlog za digitalizaciju i formiranje digitalne zbirke Riječ mladih.

Digitalizacija kao dostupnost, zaštita i nova ponuda

Jedan od najvažnijih razloga² za digitalizaciju³ starih gimnazijskih novina Riječ mladih bilo je povećanje dostupnosti ovih vrijednih izvora široj javnosti. U fizičkom obliku, sačuvano je samo nekoliko primjeraka novina, koji su trenutno dostupni samo u Gimnaziji Petra Preradovića u Virovitici i Gradskom muzeju Virovitica. Ova ograničena dostupnost često onemogućava zainteresiranim korisnicima, kao što su studenti, istraživači ili članovi lokalne zajednice, da pristupe sadržaju koji je od značaja za razumijevanje lokalne kulture i povijesti. Digitalizacija omogućava da se sadržaj ovih novina učini dostupnim online, što znači da korisnici mogu pristupiti informacijama s bilo koje lokacije, bez potrebe za fizičkim putovanjem do knjižnice. Ova pristupačnost ne samo da olakšava istraživanje i čitanje, već i potiče širu javnost na angažman i interakciju s lokalnom baštinom. Povezivanjem digitalnih resursa s obrazovnim platformama i društvenim mrežama, sadržaj se može dijeliti, komentirati i proučavati u različitim kontekstima, čime se dodatno širi interes za lokalnu povijest i kulturu. Također, digitalizacija pridonosi očuvanju novina, osiguravajući da njihova vrijednost ne bude izgubljena s vremenom, već da bude dostupna generacijama koje dolaze.

¹ O izdavačkoj djelatnosti Gimnazije Petra Preradovića Virovitica vidjeti u: Kos, Z. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019. Str. 85.

² Više o ciljevima izrade digitalne zbirke i bibliografije vidjeti u: Strija, J. Digitalna zbirka i mrežno dostupna bibliografija Riječ mladih. // Knjižničarstvo. 27, 1-2(2023.), str. 31-44.

³ Digitalizacija je provedena prema sljedećim fazama: odabir građe za digitalizaciju, digitalizacija gradiva, obrada i kontrola kvalitete, zaštita gradiva u elektroničkoj okolini, pohrana i prijenos digitaliziranog gradiva, pregled i korištenje digitaliziranog gradiva te njegovo održavanje. Vidjeti više: Stančić, H. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009. Str. 11.

Digitalizacija je također omogućila bolju zaštitu originalnih primjeraka Riječi mladih. Skeniranjem novina i pohranjivanjem u digitalnom obliku smanjuje se potreba za rukovanjem osjetljivim fizičkim primjercima, čime se produžuje njihov vijek trajanja. Osim toga, digitalne kopije služe kao sigurnosna mjera u slučaju oštećenja ili gubitka originala, osiguravajući tako trajnost i dostupnost tih važnih izvora. Digitalizacija novina rezultirala je i stvaranjem nove ponude i usluge knjižnice koja je zanimljiva širokom spektru korisnika. Ova ponuda obuhvaća bivše učenike i profesore, istraživače i povjesničare, novinare te sve one koji su zainteresirani za lokalnu povijest i kulturu Virovitice u razdoblju od 1963. do 1974. godine. Kroz dostupnost digitaliziranih novina, knjižnica može zadovoljiti različite potrebe i interese, potičući istraživanje i angažman u lokalnoj zajednici.

Bibliografija kao proizvod dodana vrijednost

Bibliografija u projektu digitalizacije Riječi mladih nastala je kao neodvojiv dio projekta i ključni alat za lakše snalaženje i istraživanje digitalizirane građe, a prije svega iz tehničkih razloga. Pri izradi digitalne zbirke korišteni su besplatni alati iz okruženja Google Suite te Google Sites za izradu mrežnih stranica što je ograničilo mogućnosti formiranja digitalne zbirke te ukazalo na potrebu stvaranja opisa digitaliziranih dijelova kako bi se izbjegli problemi pri pretraživanju zbirke jer zbog cijene i nedovoljnih tehničkih mogućnosti nije proveden OCR (*Optical Character Recognition*, optičko prepoznavanje znakova).

Glavni cilj bibliografije bio je popisati sve tekstove objavljene u Riječi mladih, bez obzira na njihov književni rod ili vrstu, a kako se radi o prvom takvom poduhvatu, cjelokupan posao izrade bibliografije temelji se isključivo na izvornim brojevima tih školskih novina. Bibliografija omogućuje brzo i jednostavno pretraživanje tekstova prema autoru, naslovu ili ključnoj riječi, što uvelike olakšava istraživanje sadržaja. Bibliografija sadrži 1238 bibliografskih jedinica, što odgovara broju tekstova objavljenih u Riječi mladih, a dopunjena je s dva kazala: kazalom autora i kazalom anonimnih djela. Ovakav sustavni popis svih tekstova pruža strukturiran i pregledan pristup građi, što je posebno važno s obzirom na opseg digitalne zbirke. Na ovaj se način stvorio alat za daljnja proučavanja tekstova, s potrebnim podacima za lakšu „prohodnost“ kroz korpus.

Javno dostupan dio gimnazijske baštine

Digitalna zbirka i bibliografija Riječ mladih dostupne su javnosti putem mreže na poveznici <https://bit.ly/RiječMladih>. Posebne knjižnične zbirke, poput ovoga dijela zavičajne zbirke, igraju ključnu ulogu u promociji kulturne baštine jer omogućuju očuvanje, pristup i širenje vrijednih povijesnih i kulturnih materijala široj javnosti. U ovom slučaju, digitalna zbirka služi kao trajna pohrana novina koje predstavljaju važne izvore školske, ali i lokalne povijesti. U slučaju Riječi mladih, zbirka čuva ne samo tekstove već i sjećanja, događaje i stvaralaštvo koje su generacije učenika ostavile za sobom. Uklanjanje fizičke i geografske prepreke, omogućuje pristup kulturnoj baštini širokom krugu korisnika te omogućuje istraživačima, bivšim učenicima, nastavnicima, ali i lokalnom stanovništvu jednostavan i trenutni pristup bogatom kulturnom naslijeđu.

Bibliografija i digitalna zbirka Riječ mladih omogućuju generacijama bivših učenika da ožive svoja sjećanja, a novim generacijama pružaju priliku za bolje razumijevanje lokalne povijesti i

doprinosu njihovih predaka. Ovakva vrsta povezivanja jača identitet i zajedništvo, potičući lokalnu zajednicu da bude ponosna na svoje nasljeđe. Osim toga, pruža strukturirane i pristupačne informacije koje su ključne kao osnova za proučavanje povijesti školskih novina, lokalnih obrazovnih institucija ili kulturnog stvaralaštva mladih u prošlosti.

Posebne knjižnične zbirke ili njihovi dijelovi, poput bibliografije i digitalne zbirke Riječ mladih, nisu samo arhivi prošlih vremena, već aktivni alati za očuvanje, obrazovanje i promociju kulturne baštine. Kroz digitalizaciju i dostupnost, ove zbirke omogućuju da kulturni izvori postanu živi, dinamični i dostupni za buduće generacije, čime se doprinosi očuvanju kulturnog identiteta i jačanju kulturnog nasljeđa zajednice.

Literatura

1. Bosančić, B. Pilot-projekt oblikovanja digitalne zavičajne zbirke Gradske knjižnice Slavonski Brod pomoću Greenstone programskog paketa. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: Poreč, 24. i 25. studenoga 2004. / uredila Tinka Katić. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
2. Guidelines for Digitization Projects for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf> (29. 9. 2024.)
2. Kos, Z. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019.
4. Riječ mladih : digitalna zbirka i bibliografija. URL: <https://sites.google.com/view/rijec-mladih> (29. 9. 2024.)
5. Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijevko/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034> (29. 9. 2024.)
6. Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
7. Strija, J. Digitalna zbirka i mrežno dostupna bibliografija Riječ mladih. // Knjižničarstvo. 27, 1-2(2023.), str. 31-44.

**Iz knjižnica –
narodnih i školskih**

PRVA KARLOVAČKA OLIMPIJADA ČITANJA

IZ KNJIŽNICA
narodnih i
školskih

Ana Handal

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac
ahandjal@gkka.hr

Olimpijada čitanja ljetni je izazov čitanja zabavnih knjiga za učenike nižih razreda osnovne škole. Organizira ga Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica s ciljem poticanja djece na čitanje neobaveznih knjiga u slobodno vrijeme te približavanje knjige i knjižnice djeci. Osim koprivničke knjižnice, Olimpijade čitanja 2024. godine organizirali su i Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci, Gradska knjižnica Makarska, Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik te po prvi put Općinska knjižnica i čitaonica Jelsa, Gradska knjižnica Solin i Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac. Održavanje karlovačke Olimpijade čitanja financijski su podržali Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Grad Karlovac.

Prva karlovačka Olimpijada čitanja održavala se na Odjelu za djecu i mladež od 24. lipnja do 31. kolovoza 2024. godine. Sudjelovali su učenici trećih razreda karlovačkih osnovnih škola: Osnovne škole Dragojle Jarnević, Osnovne škole Švarča, Osnovne škole Grabrik, Osnovne škole Banija i Osnovne škole „Braća Seljan“. Ukupno je bilo 12 aktivnih sudionika, prvih dvanaest olimpijaca u čitanju, koji su tijekom ljeta pročitali 168 knjiga po vlastitom izboru s popisa za učenike 3. razreda. Sudionici su na Odjelu za djecu i mladež preuzeli dnevnik čitanja koje su ispunjavali i ukrašavali. Pokazali su ih knjižničarima prilikom povrata knjiga jer su za svaku knjigu koju su pročitali, i za koju su ispunili dnevnik čitanja, osvojili jedan bod, odnosno bedž. Osim dnevnika čitanja, sudionici su mogli izraditi i svoj profil na internetskoj stranici Olimpijade čitanja na kojem su mogli komentirati i ocjenjivati pročitane knjige.

Na završnoj svečanosti prve karlovačke Olimpijade čitanja, održanoj 7. listopada 2024. godine na Odjelu za djecu i mladež u sklopu obilježavanja Dječjeg tjedna, pohvaljeni su svi olimpijci te su nagrađeni najbolji. Za zlatnu olimpijsku medalju bilo je potrebno prikupiti 40 bodova, a toliko je bodova prikupila prva karlovačka zlatna olimpijka u čitanju Frida Draganjac iz Osnovne škole Dragojle Jarnević. Srebrnu medalju s 22 boda osvojila je Mila McCurdy iz iste škole, a brončanu medalju s 18 bodova Jana Anić iz Osnovne škole Švarča. Posebno priznanje za najljepši dnevnik čitanja dobila je Sara Mihelić iz Osnovne škole Švarča.

Kao što to dobro zaključuju Anda Bukvić Pažin i Marija Ott Franolić u djelu *Velika važnost malih priča: zašto i kako čitati djeci*, poticanje čitanja zapravo je proces odgajanja čitatelja i čitateljica. Da bi djeca postala čitatelji, čitanje treba biti slobodan izbor u kojem se uživa, čitatelj mora uroniti u radnju, poistovjetiti se s likovima, bilježiti najdraže citate, razgovarati o knjigama i preporučivati ih drugima... Upravo zato i s tim ciljem organizirana je ova Olimpijada čitanja, a u planu je i nastaviti i proširiti sudionike na sve učenike od 1. do 4. razreda karlovačkih osnovnih škola.

SURADNJA ŠKOLSKE KNJIŽNICE I MUZEJA CVELFERIJE: MOST IZMEĐU KNJIŽEVNOSTI I KULTURNE BAŠTINE

IZ KNJIŽNICA
narodnih i
školskih

Anita Tufekčić

Osnovna škola „Antun i Stjepan Radić“ Gunja
ariana200@gmail.com

Radionica „Riječi stranog podrijetla u govoru Cvelferije“

Tema prošlogodišnjeg Mjeseca hrvatske knjige „Nek' ti riječ ne bude stranac“ stavila je poseban naglasak na prepoznavanje i razumijevanje riječi stranog podrijetla u svakodnevnom jeziku. Ravnateljica Muzeja Cvelferije, dr. sc. Martina Kelava, održala je za učenike 3. i 4.a razreda predavanje i radionicu pod nazivom „Riječi stranog podrijetla u govoru Cvelferije“. Tijekom susreta, učenici su imali priliku istražiti bogatu jezičnu baštinu svojeg kraja kroz riječi koje koriste svakodnevno, a koje potječu iz različitih jezika.

Učenici su se prisjetili riječi kao što su šor (ulica), ćuprija (most), pendžer (prozor), anjfor (vrata) i avlija (dvorište), koje potječu iz turskog, njemačkog, mađarskog, francuskog i talijanskog jezika. Šor je na mađarskom *sor*: niz, red, ćuprija je na turskom *köprü*: most, pendžer je na turskom *pencere*: pendžer, anjfor je na njemačkom *Einfahrt*: pokriveni kolski ulaz u dvorište, i avlija je na turskom *avli*: dvorište. Zatim, na turskom se sanduk kaže *sandık*, na njemačkom se šamlica kaže *Schamerl*, na francuskom se kanape kaže *canapé* dok se na talijanskom bokal kaže *boccale*. Ravnateljica Muzeja Cvelferije istaknula je važnost razumijevanja tih riječi, jer one su svjedočanstvo povijesnih utjecaja različitih kultura na ovo područje. Učenici su također naučili o staroslavenskom podrijetlu riječi poput *čša* (čša), *krpa* (krpa), *praćak* (vatra), *sito* (sito) i *oplećak* (dio nošnje). Ovaj jezični mozaik pokazao je kako su različiti povijesni slojevi i migracije oblikovali govor Cvelferije, čineći ga jedinstvenim dijelom kulturne baštine.

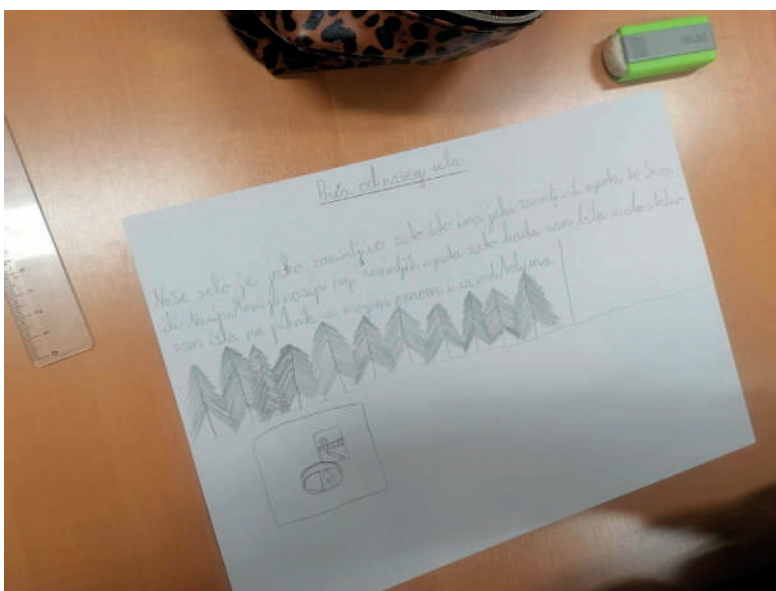

Otkriće naziva „Cvelferija“

Jedan od ključnih dijelova radionice bilo je otkrivanje porijekla naziva Cvelferija. Potječe iz njemačkog jezika, od riječi *zwölf*, što znači dvanaest. Naziv vuče korijene iz vojnog jezika, budući da je Hrvatska u prošlosti bila podijeljena na pukovnije i niže jedinice, satnije. Područje koje danas obuhvaća devet sela (Vrbanja, Soljani, Strošinci, Drenovci, Đurići, Račinovci, Gunja, Rajevo Selo i Posavski Podgajci) činilo je dvanaestu satniju, što je dovelo do naziva *Cvelferija*. Učenici su tako imali priliku povezati povijesne i jezične informacije, razumijevajući kako su prošli događaji oblikovali njihovu zajednicu i jezik.

Kreativni zadaci za učenike

Za kraj radionice, učenici su dobili zadatak da osmisle naslovnicu knjige o svom selu ili napišu priču, pjesmu ili nacrtaju crtež na temu svog sela. Ovaj zadatak potaknuo je kreativnost i osobnu povezanost učenika s lokalnom zajednicom, omogućivši im da izraze svoje osjećaje i znanje o mjestu iz kojeg dolaze. Ovakav pristup ne samo da je obogatio njihove jezične vještine, već je također učvrstio njihovu svijest o važnosti očuvanja lokalne povijesti i kulturne baštine.

Zaključak

Suradnja školske knjižnice u Gunji s Muzejom Cvelferije pokazuje kako književnost i jezik mogu biti most koji povezuje generacije i kulture. Prošlogodišnja tema Mjeseca hrvatske knjige „Nek' ti riječ ne bude stranac“ istaknula je važnost razumijevanja i prihvaćanja jezičnih različitosti, ali i očuvanja lokalnog identiteta. Aktivnosti poput radionice o riječima stranog podrijetla pokazale su da učenici mogu biti aktivni sudionici u očuvanju i promicanju kulturne baštine, a školska knjižnica i muzej ključni su partneri u tom procesu. Ovaj primjer suradnje može poslužiti kao model za buduće projekte koji spajaju edukaciju, kulturu i zajedništvo u očuvanju lokalnog identiteta.

Literatura

1. Cvelferija. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Cvelferija> (13. 10. 2024.).
2. Jukić, S., Pšihistal, R., Rem, G., Trojan, I. Cvelferica. Panonizam, pismo književnosti i kulture. Osijek: Udruga Duhovno hrašće; Ogranak Društva hrvatskih književnika Slavonsko-baranjsko-srijemski, 2015.
3. Lechner, Z. Tradicijska kultura Slavonije, Baranje i Srijema. Zagreb: Hrvatsko društvo folklorista, 2000.
4. Tufekčić, A. Cvelferica – pismo koje brine o indentitetnoj budućnosti Cvelferije: jedinstveni prikaz svih značajnih književnika i pjesnika cvelferskog kraja // Knjižničarstvo, Glasnik Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, 22, 1/2(2018.)

OČUVANJE KULTURNE BAŠTINE KROZ INTERAKTIVNO UČENJE I TERENSKU NASTAVU

IZ KNJIŽNICA
narodnih i
školskih

Biljana Krnjajić

Osnovna škola Siniše Glavaševića Vukovar

biljana.krnjajic@gmail.com

Dana 13. studenog 2018. godine učenici razredne nastave u pratnji svojih učiteljica Ružice Sabo i Danijele Drača Jonjić, pomoćnice u nastavi Milice Planinac te knjižničarke Biljane Krnjajić, sudjelovali su u terenskoj nastavi koja se odvijala u selu Šitaru. Ova terenska nastava imala je poseban cilj da učenicima približi i osvijesti važnost očuvanja vlastite kulturne baštine. Kroz neposredno iskustvo učenici su dobili priliku spoznati vrijednosti koje nosi tradicija, razviti ljubav i poštovanje prema kulturnim naslijeđima svog kraja te shvatiti koliko je važno njegovati prošlost. Na taj način, usvajajući osjećaj odgovornosti za očuvanje tradicije, oni razvijaju dublje poštovanje prema svojim precima i shvaćaju da očuvanje prošlosti predstavlja i ulaganje u budućnost.

Terenska nastava organizirana je kao niz aktivnosti u obliku radionica, koje su osmišljene na način da budu pristupačne i zabavne učenicima, koristeći igru kao sredstvo učenja. Kroz igru, djeca su bila potaknuta da se aktivno uključe i na praktičan način dožive kulturnu baštinu. Rad u grupama i radionice omogućili su učenicima da na kreativan i interaktivan način savladaju različite tradicijske elemente. Učenici su bili podijeljeni u osam radionica, a svaka radionica bavila se određenim aspektom kulturne baštine.

Radionice su obuhvatile raznovrsne teme koje su uključivale elemente tradicijskog odijevanja, poput dukata, marama, pregača, tkanica i šešira, ali i aspekte nematerijalne kulturne baštine poput glazbe i pjesništva. U jednoj od radionica, učenici su učili o tradicijskim pjesmama i bećarcima, a u drugoj su se upoznavali s tamburicom, tradicijskim glazbenim instrumentom. Pod vodstvom mentora, djeca su naučila reproducirati 2 do 3 tona na tamburici, čime su dobili uvid u osnove tradicijske glazbe. Radionica je uključivala i druge aktivnosti koje su bile povezane s jezičnim izrazima specifičnim za to područje, te su učenici radili na izradi svojih malih rječnika lokalnih pojmova i izraza.

Osim učenja o tradicijskim predmetima i glazbi, učenici su također sudjelovali u radionici u kojoj su se upoznali s procesima izrade tkanica i drugih rukotvorina. Ova radionica omogućila im je da iz prve ruke vide kako su se nekada izrađivali odjevni predmeti i dodaci te im je pružila priliku da aktivno sudjeluju u izradi jednostavnijih tkanih predmeta.

Cilj ovih radionica bio je da se kod učenika probudi svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine, ali i da se razvije osjećaj odgovornosti za njezino prenošenje budućim generacijama. Kroz neposredno sudjelovanje u različitim aktivnostima, učenici su ne samo učili o prošlosti, nego su i kroz igru stjecali praktična znanja koja će im pomoći da cijene vrijednosti tradicije.

Ovaj oblik terenske nastave pokazao se izuzetno učinkovitim jer je omogućio učenicima da na dinamičan i zabavan način dožive kulturnu baštinu svog kraja, istovremeno ih motivirajući da budu aktivni sudionici u njenom očuvanju. Iskustva stečena u Šitaru ostat će trajna sjećanja za ove učenike, a vrijednosti koje su usvojili kroz ovu terensku nastavu bit će temelj za daljnje razumijevanje i poštovanje vlastite kulturne baštine.

Očuvanje kulturne baštine od presudne je važnosti za očuvanje identiteta i vrijednosti zajednice. Kroz aktivnosti poput terenske nastave, učenici ne samo da stječu znanja o tradiciji i prošlosti, već razvijaju i svijest o značaju njezina očuvanja za buduće generacije. Terenska nastava u selu Šitaru pružila je učenicima priliku da na praktičan i interaktivan način dožive svoju kulturnu baštinu, čime su razvili dublje razumijevanje i poštovanje prema vlastitom naslijeđu. Kroz edukaciju i aktivno sudjelovanje u ovakvim projektima, mladi postaju ključni čuvari tradicije, osiguravajući da kulturna baština i dalje živi i razvija se u budućnosti.

Literatura

1. Antolović, J. Očuvajmo kulturnu baštinu. Zagreb: Ministarstvo kulture RH, 2006.
2. Brnelić, A. Hrvatski narodni običaji. Diplomski rad. Pula: Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije, 2020.
3. Hrvatska kulturna baština. Zagreb: Mozaik, 2023.
4. Gazić, I. Hrvatski narodni običaji istočne Slavonije. Diplomski rad. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, 2015.
5. Hrvatski običaji i druge tradicije. Zagreb: Mozaik knjiga, 2016.
6. Lechner, Z. Tradicijska kultura Slavonije, Baranje i Srijema. Zagreb: Hrvatsko društvo folklorista, 2000.

Bogdan Bošnjak

Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca Ozalj
knjiznicaozalj@gmail.com

Međunarodni književni natječaj „Moje drago serce“, koji organiziraju Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca Ozalj i Ogranak Matice hrvatske u Ozlju uz podršku Karlovačke županije, Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Grada Ozlja, ove je godine doživio svoje slavljeničko, deseto izdanje. Članovi povjerenstva za vrednovanje, profesorica Dubravka Težak, književnica Julijana Matanović i književni urednik Zoran Maljković, pročitali su kratke priče pristigle iz svih krajeva Hrvatske, ali i iz Slovenije, Srbije, Italije i Bosne i Hercegovine, i odabrali su deset najljepših.

Natječaj svake godine traži deset najboljih priča nadahnutih pismom Petra Zrinskog koje je uputio supruzi Katarini samo nekoliko sati uoči svog smaknuća i koje počinje riječima „Moje drago serce“, tri priče za nagradu „Stjepko Težak“ i još sedam za pohvalu povjerenstva. Priče trebaju biti ljubavne i na neki način vezane uz Ozalj. Na prvi pogled može se pomisliti da ovakvi, relativno strogi i zahtjevni uvjeti sputavaju slobodu i maštovitost autora, ali u deset godina ozaljskog književnog natječaja pokazalo se upravo suprotno. Čini se da katkad upravo ograničenja potiču kreativnost. Naravno, tragična ljubav Petra i Katarine najprije asocira na velike romantične ljubavi, na strast i smrt. I zaista, u prvih nekoliko godina natječaja stizale su uglavnom priče u kojima su glavni likovi bili zaljubljeni parovi, što sretno, što nesretno. Mnoge priče izravno su se referirale na ozaljsku kulturno-povijesnu baštinu, Petar i Katarina čak su se znali javljati kao likovi i dobar broj priča nosio je upravo naslov „Moje drago serce“. Još uvijek svake godine stižu takve lijepe „klasične“ ljubavne priče i još uvijek dodiruju srca čitatelja, ali u posljednjih nekoliko godina autori ljubav sve češće u svojim tekstovima pronalaze i na drugim, iznenađujućim mjestima i u najrazličitijim oblicima. Tako uz mnoge ljubavnike u pričama pronalazimo i, primjerice, obiteljsku ljubav, ljubav prema zavičaju i spiritualnu ljubav. Ovogodišnja trećenagrađena priča Marka Štroka, *Svaka nova zora*, dirljivo pripovijeda o ljubavi između male mačke i njezinog čovjeka, Stjepana. Opisujući jedan običan dan u staračkom domu, sjetna i tužna drugonagrađena priča *U zdravlju i bolesti* Petra Babića promatra jednu veliku ljubav na kušnji starosti i bolesti. Prvonagrađena priča *Ozalj svakoga od nas* Tomislava Štajduhara snažna je pripovijest o vezanosti uz rodni kraj i minulim sretnim vremenima koja se

iznova mogu proživjeti samo u uspomenama. Pohvaljena *Bočica s tamnozelenom tekućinom* Marina Pelaića ne govori otrovu ili ljubavnom napitku, kao što bi se o zbog naslova moglo pomisliti, već o alkemijskoj supstanci zbog koje se ljubav zaboravlja. *Lopoči na vodi* Ive Mirčić daje glas gluhoj slikarici Slavi Raškaj, *Recept za tortu* Đurđice Stuhldreiter demonstrira da ljubav uistinu može ići kroz želudac, samo što nije uvijek slatka, a *Stari vojak* Damira Valenta ispituje kako na obične ljudske živote, ljubavi i sudbine utječu političke okolnosti, ratovi i povijest uopće. Pisci vješto koriste kriterije natječaja kako bi uz ljubav obradili i druge teme i motive koji ih zaokupljaju, a fabule smještaju što u protekla razdoblja, što u suvremeni svijet. Ozalj pritom može i ne mora biti lokacija radnje, ali u svakoj se priči nalazi barem kakva lukava poveznica s gradićem na Kupi i njegovom poviješću.

Tri nagrađene priče dostupne su na mrežnim i Facebook stranicama Gradske knjižnice Ozalj, a sve će nagrađene i pohvaljene pripovijetke biti sabrane u budućoj zbirci priča. U deset godina natječaja „Moje drago serce“, prikupljeno je ukupno preko 600 priča, unatoč njegovim „strogim“ uvjetima. Velika je to brojka koja svjedoči o neiscrpnom nadahnuću koje književnost pronalazi u velikoj temi ljubavi, kao i o maštovitosti i originalnosti mnogih autora koji se s njome hvataju u koštac.

Vijesti iz knjižničarstva

TEDxKarlovacLibrary KONFERENCIJA

VIJESTI IZ
KNJIŽNIČARSTVA

Lidija Šajatović

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac
lidija@gkka.hr

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu prvu TEDx konferenciju održala je 2019. godine, a od samih početaka potporu joj pruža Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Ovogodišnja, šesta po redu konferencija, održana je 20. rujna u Ilirskoj dvorani Gradske knjižnice.

Govornici konferencije bili su:

- dr. sc. Nikša Sviličić
- Ivana Štedul
- Klaudija Gatarić
- Đuro Krivokuća
- Tea Vidović i Hüseyin Semih Adigüzel

Dr. sc. Nikša Sviličić održao je govor na temu „Kako na optimalan način iskoristiti svoje komunikacijske potencijale“, a riječ je bila o verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji kao i o praktičnim primjerima iz svakodnevnog života te strategijama za efikasniju interakciju u privatnim i poslovnim odnosima.

Ivana Štedul, autorica BABYSTEPS programa poticanja ranog razvoja i vlasnica Senzo GYM-a održala je govor na temu „3 koraka kako biti uspješna mama poduzetnica“. U svom govoru nastojala je rasvijetliti najveće prepreke s kojima se susreću mame poduzetnice te načine kako te prepreke uspješno savladati.

Klaudija Gatarić u svom govoru „Djevojka pod vatrogasnom kacigom“ dala je uvid kako je to biti prva operativna vatrogaskinja u Javnoj vatrogasnoj postrojbi Grada Karlovca.

Đuro Krivokuća vlasnik je destilerije i proizvodi džin, a u svom poslu izrazito je uspješan i dobitnik raznih domaćih i svjetskih priznanja. U govoru pod nazivom „Od trnja do zlata“ pokazao je kako put do uspjeha zahtijeva mnogo truda i odricanja te nam otkrio svoj put od ideje do poznatog branda.

Tea Vidović, sociologinja, i Hüseyin Semih Adigüzel, student na Pravnom fakultetu u Zagrebu, kroz vlastite životne anegdote i iskustva dali su odgovore na brojna pitanja o integraciji, interkulturalnosti, asimilaciji, rasizmu i ksenofobiji.

PREDSTAVLJANJE PRIMJERA DOBRE PRAKSE NA STRUČNO-ZNANSTVENIM SKUPOVIMA: „ČITALAČKA KULTURA MLADIH“ I 3. MEĐUNARODNOM STRUČNOM SKUPU „SURADNJA, IZGRADNJA, NADOGRAĐNJA“

VIJESTI IZ
KNJIŽNIČARSTVA

Tatjana Basar

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac
tatjana@gkka.hr

Prema istraživanjima u zapadnoeuropskim zemljama, čitateljski klubovi središta su poticanja čitanja u narodnom knjižničarstvu. Svjedoci smo koliko je čitanje kod mlade populacije zapostavljeno i koliko je nužno vratiti ga među mlade.

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac može se pohvaliti s četiri aktualna čitateljska kluba. To su Čitateljski klub Cheeta(j)!, Klub ljubitelja poezije „Stihom u srce“, klub „Književno putovanje Indijom“ te čitateljski klub za djecu i mlade s poteškoćama u čitanju „Vjeverice“.

Također, Knjižnica organizira dva natječaja u pisanju proze i poezije: Natječaj za kratku priču za mlade „Tipka“ te Natjecanje u poeziji „Na tragu pjesnika“.

Ove godine naše smo čitateljske klubove i natjecanja predstavili kao primjere dobre prakse na dva stručna skupa, a o njima su govorile knjižničarke Tatjana Basar i Sanja Graša.

Na stručno-znanstvenom skupu „Čitalačka kultura mladih: poticanje čitanja i pismenosti kod tinejdžera u doba digitalnih sadržaja“ koji se održavao 6. rujna u organizaciji Hrvatskog čitateljskog društva u suradnji s Hrvatskom knjižnicom za slijepe, Gradskom knjižnicom „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac te Školskom knjigom u Zagrebu, predstavile su natjecanja u poeziji i prozi izlaganjem „Natjecanja u kreativnom pisanju kao proaktivni alati poticanja čitanja među mladima“, a na 3. međunarodnom stručnom skupu „Suradnja, izgradnja, nadogradnja“ održanom u Gradskoj knjižnici i čitaonici Virovitica 4. listopada, predstavile su čitateljske klubove koji djeluju u našoj Knjižnici izlaganjem „Čitateljski klubovi u Gradskoj knjižnici 'Ivan Goran Kovačić' Karlovac“.

Tema stručno-znanstvenog skupa „Čitalačka kultura mladih: poticanje čitanja i pismenosti kod tinejdžera u doba digitalnih sadržaja“ bila je usmjerena na povezivanje ljudi koji rade na poticanju pismenosti na svim razinama, od vrtića, preko škola i visokoškolskih ustanova do knjižnica kako bi svi, surađujući, djelovali na razvoj čitateljskih sposobnosti mladih te tako pridonijeli obrazovanijem, proaktivnom i razvijenijem društvu. Upravo zato što smo u lancu svih navedenih čimbenika koji su u poziciji da djeluju u smjeru poticanja čitanja i pisanja kod mladih, ali i drugih dobnih skupina, predstavili smo svoje aktivnosti kao primjere dobre prakse.

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ nudi proaktivne alate koji populariziraju čitanje i pisanje. Upravo ona je mjesto susreta bogatog raznovrsnim programima u kojima će njeni članovi i potencijalni članovi izabrati ono što žele, a svaka literarna aktivnost upravo je ta koja će im pomoći da se izraze i na taj način.

IZBORNE SKUPŠTINE DRUŠTVA KNJIŽNIČARA KARLOVAČKE ŽUPANIJE I HRVATSKOG KNJIŽNIČARSKOG DRUŠTVA

VIJESTI IZ
KNJIŽNIČARSTVA

Sanja Graša

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac
sanja@gkka.hr

Ove je godine, 10. rujna Društvo knjižničara Karlovačke županije u Ilirskoj dvorani Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ održalo redovnu godišnju skupštinu, koja je ujedno bila i izborna. Predsjedništvo društva na sljedeće dvije godine preuzela je Sanja Graša, nakon dva mandata Lidije Šajatović.

Na istoj izbornoj skupštini potvrđene su članice uredništva Kalibra, Ana Sudarević i Lidija Šajatović, te nova suradnica, Martina Barišić Koprenica.

Novi članice Upravnog odbora su Ivana Mihalić te Anita Malkoč Bišćan, Nadzornog Viktorija Tomšić, Martina Barišić Koprenica i Gordana Šutej, nova blagajnica je Svjetlana Basara, potpredsjednica Društva Anita Brozović Šolaić.

U Opatiji je od 13. do 16. studenog održana 49. godišnja skupština Hrvatskog knjižničarskog društva s temom *Knjižnica i zajednica: inovativnost, inkluzivnost, raznolikost i održivost*. Na skupštini su sudjelovali i članovi Društva knjižničara Karlovačke županije, Anita Malkoč Bišćan, Anita Brozović Šolaić, Miroslav Katić te Sanja Graša. Održali su izlaganja *Korak po korak do integracije – program karlovačke gradske knjižnice u radu s azilantima, migrantima i stranim državljanima* (autori: Vedrana Kovač Vrana i Miroslav Katić), *Čitajmo zajedno uz digitalne alate* (autorice: Kristina Čunović, Ana Handal i Anita Malkoč Bišćan) te *Zeleni festival – Karlovačka zelena priča* (autorice: Kristina Čunović, Anita Malkoč Bišćan i Sanja Graša).

Na svečanim dodjelama uručene su Nagrade Eva Verona te Kukuljevićeva povelja, a novi mandat potvrđen je dosadašnjoj predsjednici Hrvatskog knjižničarskog društva, Jasenki Pleško.

Osvrti, intervjui,
prikazi i recenzije

IVANA FRANCIŠKOVIĆ OLROM – DJEVOJČICA KOJA VJERUJE DA SVIJET MOŽE BITI DRUGAČIJE I BOLJE MJESTO

OSVRTI,
INTERVJUI,
PRIKAZI I
RECENZIJE

Ana Sudarević

Osnovna škola Dubovac, Karlovac
ana.sudarevic1@skole.hr

Karlovačka spisateljica, dugogodišnja aktivna članica udruge Eko Pan i voditeljica Šumske škole, poduzetnica i urednica, Ivana neumorno radi na podizanju svijesti o važnosti prirode i njezinoj zaštiti. Stoga je i najčešća tema njezinih djela ekologija i suživot čovjeka i prirode, odnosno, promicanje i poticanje zelene pismenosti. Autorica je (za sada) šesnaest slikovnica i jednog romana za djecu, a njezine priče s univerzalnim porukama odlično prihvaćaju i djeca i odrasli.

Teme Vaših priča su raznolike: ekološka, odrastanje, zdravlje, osjećaji... Kako ih birate?

Ponekad se šalim pa kažem da od svake teme mogu napraviti priču. To zapravo nije jako daleko od istine i smatram svojom vještinom. Teme su raznolike jer priče ponekad nastaju u suradnji s udrugama, ustanovama, tvrtkama. No, u svakoj priči možemo sresti prirodu. Ta mi je tema naročito važna. Sve čime se trenutno u životu bavim izravno je ili neizravno povezano sa živim svijetom oko nas i u nama.

Koliko u Vašim pričama ima osobnog iskustva? I što je glavna motivacija za pisanje?

Pišem zato što je to način na koji se najbolje izražavam. Bavim se i drugim stvarima, dosta njih zahtijeva mnogo komunikacije, a ja sam introvert i na neki način moram preuzeti određenu ulogu da bih se u tome svemu snašla dobro. Međutim, kad pišem onda sam to najviše ja. Iznutra sam još uvijek djevojčica koja vjeruje da svijet može biti drugačije i bolje mjesto i negdje iz tog izvora dolaze moje priče. Naravno da u njih donosim osobna iskustva, ali isto tako i svoje maštarije i neispunjene želje koje sad žive moji likovi.

Na koji se način pripremate, koliko istražujete i razvijate odabranu temu?

Sve moje priče sazrijevaju dugo jer od početne ideje do trenutka kad krenem pisati prolazim kroz proces u kojem gradim, rušim i ponovno gradim. Kad napokon krenem pisati onda se to događa brzo i s mnogo treperenja u trbuhu i oko srca.

Svoje priče pišete u prozi, u stihu (rimovanom ili slobodnom) – kako odlučujete koji oblik bolje odgovara priči koju želite ispričati?

Vodim se intuicijom, puštam priči da se odvije na način koji joj najbolje odgovara. Sklona sam kratkim rečenicama, simpatičnim ponavljanjima i jasnoći. Nisam od velikih opisa i ponekad mi je žao što nisam jer kao čitatelj istinski uživam u knjigama u kojima autori vješto, slikovito i naširoko opisuju ljude, prostore, situacije... Primjećujem i da mi se stil mijenja pa sam u zadnje dvije priče (Dječak koji je pokušao donijeti sunce i Točkice) posve iskočila iz svojih okvira i napisala tekstove koji su manje narativni, a više doživljajni. Ilustratorica Ana Salopek je to divno prepoznala i jako sam joj zahvalna na tome.

Na koji način do Vas stižu povratne informacije čitatelja – dojmovi, mišljenja, kritike – o Vašim slikovnicama? I koliko ona utječu na Vaše buduće radove?

Jako me veseli kad mi i odrasli kažu da im se sviđaju priče jer to valjda znači da sam pogodila u nešto univerzalno, zajedničko, bitno. Inače sam užasan perfekcionista i kritika mi teško pada. To, naravno, nije naročito zrelo, ali sve što jesmo i kakvi jesmo dolazi iz nekih iskustava i okolnosti u kojima smo odrastali. Toga sam svjesna i puno radim na razbijanju obrazaca koji mi kompliciraju život. Jedan je od njih i trema koju imam pred književne susrete, osjećaj da nisam dovoljno dobra i da bi na mom mjestu trebao biti netko drugi. Najbolji lijek za to su upravo književni susreti i oni mali trenuci kad vidim da neka djeca zbilja čuju i doživljavaju ono o čemu govorim i da im to nešto znači.

Koliko Vam je teško (ili nije) objaviti slikovnicu? Naime, neke svoje slikovnice objavili ste u vlastitoj nakladi, neke su objavili različiti izdavači, a od 2017. imate vlastiti obrt za izdavaštvo Šumek.

Sve je teže jer troškovi u izdavaštvu (kao i u svemu ostalom) rastu. Najbolji je opis da se snalazim i baš bih voljela da za nekoliko godina umjesto toga mogu reći nešto bolje od ovog. Vjerojatno bi mi bilo mnogo lakše da imam nakladnike i da ne moram voditi cijeli proces, ali u nekom sam trenutku odabrala pokrenuti Šumeke i smatram se odgovornom učiniti ih sjajnim, što će jednom i biti.

Kako ste uskladili „Ivanu spisateljicu“ i „Ivanu urednicu/poduzetnicu“?

Usklađivanje je beskonačan proces u kojem učim i rastem. Nisam nikad mislila da ću biti spisateljica, a kamoli poduzetnica. Ali, evo me na putu da postanem i jedno i drugo. Život mi je u startu dao puno bolnih iskustava koja su me lako mogla odvesti u ovisnosti i slične nevolje. Odvela su me u neke druge izazove i lekcije o sebi i drugima i bila bih jako nezahvalna kad bih rekla da je sve samo teško. Priče koje stvaram moj su odraz u ovom velikom svijetu, one su nešto što ću ostaviti kao svoj trag. Poduzetništvo pak gledam kao zadatak da kroz taj veliki svijetu naučim ići sad i ovdje, lako i snažno istovremeno.

Uza sve to, voditeljica ste i Šumske škole. O čemu se radi, tko su „učenici“, koje metode koristite, što je glavni cilj?

Uza sve to, članica sam udruge Eko Pan od gotovo samih početaka, to su sad već 22 godine! U udruzi se jako puno bavimo podizanjem svijesti o važnosti očuvanja okoliša i prirode. Prije nekoliko godina pokrenuli smo Klijanca i Pupa, naš mali rasadnik dobre volje u kojem rastu Šumska škola, Zelene vještine i Šumska rođendaonica. Naši đaci mogu biti svi, i djeca i odrasli, jer svima nam je jako potreban osjećaj da pripadamo nečem većem od nas samih. Priroda je sila koja nas sve povezuje, koja nam daje život, ali o kojoj i naš život uvelike ovisi. lako se u Klijancu i Pupu jako puno igramo, u pozadini svega učenje je odgovornosti za živi svijet.

Koje konkretne ekološke poruke ili savjete nastojite prenijeti roditeljima i djeci kroz svoje priče, a koje se mogu lako primijeniti u svakodnevnom životu?

Za Šumski bonton u Klijancu i Pupu napisala samo ovako, a nešto slično stoji i u slikovnici *Čudak Šumek*: „Prirodu uvijek, baš uvijek, promatraj, voli i čuvaj. Promatraj, voli i čuvaj.“

Za mene je u toj rečenici sve. Osjećaj povezanosti i ljubavi prema živom stječe se promatranjem, boravkom i doživljajem, što se može dogoditi samo uz spremnost da u ovom digitalnom i ubrzanom svijetu naučimo zastati i odmaknuti se. Jednom, kad doživimo taj osjećaj pripadnosti i povezanosti, potreba da sačuvamo ono čemu neupitno pripadamo dolazi organski, bez nametanja uredbama, zakonima i pravilima. Eto, to je svijet kakav priželjkujem i kakvom dajem svoj mali doprinos.

Čudak Šumek dramatisiran je 2018. godine i postigao je veliki uspjeh (uvršten u Ruksak pun kulture Ministarstva kulture i Kulturnu Mrežu Primorsko-goranske županije). Je li u planu još koja dramatisacija Vaše slikovnice ili možda prilagodba za suvremene medije (e-slikovnica, video)?

Redateljica Morana Dolenc napravila je izvrsno uprizorenje Čudaka Šumeka. Mislim da je stilom jako dobro pogodila duh i način na koji je priča napisana. Glumci su to super izveli, a meni su naročito dragi songovi. Jako bi me veselilo da svoju dramatisaciju dobije priča Pohapanac, puno je volim, potpuno je šašava i vidim je na kazališnoj sceni ili filmu.

Što se pak Naklade Šumek tiče, u planu su digitalna izdanja slikovnica, na hrvatskom, engleskom i još ponekom jeziku.

Na Youtube kanalu Male scene Buga Marija Šimić Milošev čita priču Čudak Šumek. Slikovnicu Prgava Vera na Facebooku je zvučno interpretirala Jelena Miholjević kao najavu sudjelovanja u aplikaciji Basna Bajka Burg. Kakva su Vaša iskustva sa suvremenim medijima? Koristite li ih ili planirate za npr. stvaranje e-slikovnice, ilustriranje, ekranizaciju, promociju djela?

Suvremene medije koristim nedovoljno. Inače, obožavam fotografiju i pripovijedanje pomoću slika mi dobro ide. Međutim, ne snalazim se najbolje sa snimanjem i uređivanjem videa, to je nešto što želim naučiti. Također bih rado u Šumekima objavila priče u audio formi, ali moj unutarnji perfekcionista to stalno odgađa. Kad dođe taj dan, onda ću najprije zvati glumicu Dunju Fajdić jer je ona bila prva koja je javno čitala moje priče, to je bila ljubav na prvo uho.

Članica ste žirija Karlovačkog maratona priča. Kakva su Vaša iskustva i razmišljanja o spisateljskim sposobnostima mladih autora i autorica?

Maraton priča je malen, ali važan književni projekt koji se temelji na igri kockama s pojmovima od kojih je autorima zadatak stvoriti priču. Više od samih radova, ovdje je naglasak na poticanju i vježbanju suradnje jer priče nastaju u timovima što je popriličan izazov. Drugi je izazov priču napisati na način da se zadani pojmovi slože i spoje na najbolji mogući način – mudro, vješto, dosjetljivo. U prvim smo godinama dobivali jako puno radova, sad je to nešto manje, ali priče su sve bolje tako da smo i ove godine odabrali one koje u malo teksta uspiju donijeti avanturu, napetost i poruku.

I za kraj, što možemo očekivati u Vašim budućim radovima, radite li na novoj priči, koju temu ćete sljedeću obraditi?

U listopadu ću pokazati novu slikovnicu. Zove se Točkice i nadahnuta je djevojčicama. U Šumekima objavljujemo i drugu avanturu ŠepRTLjavog viteza karlovačke autorice Renate Meštrović. Ako stignemo, do kraja godine ćemo objaviti i kalendar s ilustratoricom Sanjom Kolenko, a na proljeće dolazi i slikovnica Željka Mavretića. Ja ću u međuvremenu vrijedno pisati – došao je trenutak u kojem je iz mene krenuo govoriti roman pa, tko zna, možda ga i objavim.

PETAR MANDIĆ: MENTORSKE PRIČE: DREVNE VJEŠTINE I SUVREMENI ALATI ZA PROFESIONALNI I OSOBNI RAZVOJ, ZAGREB: PLANETOPIJA, 2024.

OSVRTI,
INTERVJUI,
PRIKAZI I
RECENZIJE

Snježana Kovačević

Osnovna škola Zlatar Bistrica, Zlatar Bistrica
knjiznica.zlatarbistrica@gmail.com

Knjiga je u svibnju 2024. godine objavljena u izdanju izdavačke kuće Planetopija. Autor je Petar Mandić koji se specijalizirao za područje mentorstva, *coachinga*, razvoja karijera i emocionalne inteligencije te *storytelling* i sistemsko mišljenje. Knjiga je, prema riječima autora, posvećena svima koji su u ulozi mentora ili se pripremaju biti mentor, za sve koji trebaju mentora, žele imati bolje poslovne odnose ili pak kvalitetnije živjeti. Knjiga je podijeljena u dvadeset poglavlja tijekom kojih možemo čitati o tome kako je nastao *coaching*, što je mentorstvo i kako se ono razvijalo kroz vrijeme, koje su vještine mentora te kakav je odnos mentora i *mentija*, odnosno pripravnika. Aktivno slušanje te postavljanje i prihvaćanje izazova također je tema o kojoj se progovara u knjizi, a važno je i korištenje pričanja priča u mentorstvu. Mentor je uzor, umrežavatelj i služi kao primjer onome kojeg poučava, smatra autor te ističe važnost emocionalne inteligencije koja uključuje svjesnost o sebi i drugima, upravljanje sobom i emocionalno rasuđivanje. Autor govori kako je mentorstvo prisutno u svim područjima ljudskog djelovanja: poslovno, obrazovno, zdravstveno, zabavno i da je knjigu zamislio kao svojevrsni putokaz na mentorskom putovanju. U novije se vrijeme pojavljuje pojam razvojnog mentorstva koje je partnersko i koje djeluje na osobni razvoj i kvalitetu razmišljanja jer nam te vještine pomažu da bolje komuniciramo i razvijemo se u bolju osobu. Zanimljivost je ove knjige što je uz svaku temu o kojoj se ovdje govori napisana i priča koja je potkrepljuje na konkretan način, kako bi čitatelj kroz priču mogao što bolje doživjeti iskustvo o kojem se govori i sam izvući pouke. Priče ovdje imaju ulogu prijenosnika znanja pa se tako mitološkom pričom o božici Ateni i Odiseju opisuje važnost izgradnje povjerenja, hrabrenja, osnaživanja, postavljanja izazova i ulogu mentora koji umrežava kako bi njegov mentori postali vještiji i bolji vladar. Nadalje, autor opisuje značajke razvojnog mentorstva: kvalitetan odnos između sudionika različitog iskustva koji surađuju, važnost tema za *mentija*, razvojni dijalog, rezultati mentorstva u vidu stjecanja znanja, načinu rada i boljoj kvaliteti razmišljanja. Čitatelji mogu saznati i o razlikama između tradicionalnog i razvojnog te formalnog i neformalnog mentorstva. U nastavku se navodi da mentorstvo može biti i *peer* mentorstvo, obrnuto mentorstvo, grupno, mrežno i kaskadno mentorstvo. Na kraju svakog poglavlja autor čitateljima postavlja pitanja za razmišljanje o pročitanom. Smatra se da mentorstvo donosi korist mentorima, *mentijama*, organizacijama, zajednicama, školama, fakultetima, u sportu, a neke su od koristi da ono razvija lidere, daje podršku ljudima, unaprjeđuje komunikaciju, dovodi do boljeg planiranja... Kada je riječ o učenju kod odraslih, mentorstvo je također važno jer pomaže stjecanju novih vještina, znanja, sposobnosti i načina razmišljanja na nekoliko razina: nesvjesna nekompetencija, svjesna nekompetencija, nesvjesna kompetencija i svjesna kompetencija. U nastavku poglavlja objašnjavaju se stilovi učenja prema Kolbu kao i oni kroz koje *mentiji* prolaze uz vodstvo mentora. Autor objašnjava čitateljima i četiri faze mentorskog odnosa te navodi da je to: 1. početak i izgradnja odnosa, 2. pojašnjenje smjera i svrhe, 3. pojačano učenje i razvoj te 4. završetak odnosa. U njima se opisuje odnos mentora i *mentija* i proces tijekom kojeg *mentiji* stječe vještine i kompetencije. Autor nam detaljnije opisuje mentorske kompetencije koristeći i model prema D. Clutterbucku koji se sastoji od pet parova kompetencija. Aktivno slušanje, učinkovito postavljanje pitanja koja su jasna, akutna ili pak nemaju skriveno

značenje te sumiranje odlika su dobrog mentorskog odnosa, navodi se u knjizi. Korištenje priča ili *storytellinga* u mentorstvu spada u ključne vještine učinkovitih mentora, navodi se u knjizi, bilo da je izvor priče u vlastitom iskustvu, u medijima, u okolini, u legendama, bajkama, mitovima. Isto tako, ističu se i glavne funkcije priča: prenijeti znanje i informacije, educirati i kreativno rješavati probleme i to onda kada su informacije dio konteksta, kada postoji nešto novo i zanimljivo i su uključene emocije, smatra autor, jer tada uključujemo svoju emocionalnu inteligenciju i postupamo prema vlastitim emocijama pa poboljšavamo odluke i naše ponašanje. Mentor je pri tome važan kao uzor i kao umrežavatelj (*networking*) i razvija refleksiju na vlastita iskustva (Gibsonov refleksivni ciklus). U knjizi se spominju i pojmovi međugeneracijsko učenje i naslijeđe te „efekt mrežkanja“ koji prikazuje razine mentorstva od mentorskog trenutka do razvoja mentorske kulture, a autor tim modelom završava zadnje poglavlje u knjizi. Čitatelji koji odluče pročitati ovu knjigu steći se osnovna znanja o mentorstvu i dobit će pregled o njegovim dobrobitima za sebe same, za one kojima su ili će biti mentori i za cjelokupnu radnu zajednicu, bilo da je to neka tvrtka, korporacija, škola ili udruga i slično. Oni koji su bili mentori ili u trenutku čitanja knjige to jesu, poboljšat će svoje vještine mentoriranja, a oni koji se tek spremaju biti mentori pripremit će se na taj izazov upoznavanjem faza mentorstva i njegovih značajki koje su opisane u knjizi.

PRIKAZ KNJIGE

ANDA BUKVIĆ PAŽIN I MARIJA OTT FRANOLIĆ: VELIKA VAŽNOST MALIH PRIČA. ZAGREB: LJEVAK, 2023.

OSVRTI,
INTERVJUI,
PRIKAZI I
RECENZIJE

Vanja Kulaš

Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

vkulas@ffzg.hr

Autorice ove komunikativne i uistinu pokretačke knjige popularno znanstvenog karaktera, jer namijenjena je raznorodnoj publici, nikako samo struci, polaze od postavke da je rano čitanje među ključnim preduvjetima zdravog i funkcionalnog demokratskog društva. Sva je prilika, uvjereni su Anda Bukvić Pažin i Marija Ott Franolić, da će upravo cjeloživotni čitatelji biti i odgovorni pojedinci sposobni donositi ispravne odluke, jer čitanjem, i to onim dubinskim, razvija se kritičko mišljenje, pa onda i vještina kompleksnog komuniciranja. Uz intelekt, ne manje bitno, kroz čitanje probranih slikovnica, a kasnije dakako i zahtjevnijih tekstova, razigravaju se mašta i kreativnost, ali i usvajaju moralne vrijednosti.

No, što je uopće dubinsko čitanje? Ukratko, ono koje od pukog čitača, nekoga tko je naprosto ovladao procesom praćenja i usvajanja teksta, stvara čitatelja koji je kadar razumjeti slojevitost pročitanog. Šansa da će osoba kojoj se čitalo od rođenja, koja je rasla čitajući, osviješteno i angažirano, od teksta do konteksta, u odraslim godinama biti podložna političkim, ideološkim ili rodnim manipulacijama svedena je na minimum. U ovo naše *anything goes* doba u kojem nam prijete idiokracija i potpuni gubitak kriterija, u kojem smo žrtve kulture amatera, o ugrozi ljudskih prava i temeljnih demokratska načela da ne govorimo, jasno je da ulaganje u razvoj kritičkog građanstva postaje gorući imperativ. Toj zadaći nužno se metodično posvetiti i to od djetetovih najranijih dana, a tu su uz, naravno, roditelje, odgojitelje, nastavnike, naglašeno je u tekstu, neizostavni i knjižničari.

U knjizi *Velika važnost malih priča* autorice na vrlo pristupačan način čitateljima, između ostalog, osvještavaju zapravo bjelodanu stvar: dok nam je govor automatiziran, za čitanje nismo programirani, stoga je za njegovo savladavanje neophodno vrijeme, a potom motivacija i koncentracija. Autorice, a obje su književne znanstvenice i pasionirane čitateljice, kroz niz projekata i dugogodišnje suradnje s vrtićima, školama i knjižnicama promiču čitanje djeci od najranije dobi. Čine to i objavljujući analitičke prikaze slikovnica koje su dotad, kao književno umjetnička vrsta, rijetko bile predmetom kritičkog razmatranja. U rad na ovoj knjizi upuštaju se udruživanjem svojih akademskih znanja, ali, još i važnije, profesionalnih i roditeljskih iskustava. Pišu četveroručno, pišu odvažno, gotovo prevratnički, s naoko utopijskim idejama o čitanju, u vremenu koje je knjizi nesklono; ako znamo da nam polovina sugrađana godišnje ne pročita nijednu knjigu, da se stručnjaci sve češće suočavaju s opskurnim stanjima poput digitalne demencije i amnezije kod odraslih, ali i djece, njihova agenda tim je smjelija, tim značajnija.

Ipak, tijekom pisanja autorice nisu bile same sebi dovoljne, knjiga je zamišljena, pojašnjavaju, kao višestruki dijalog, i to između teorije i prakse, zatim kao razmjena sa znanstvenicima i stručnjacima raznih profila na čiji se rad u tekstu referiraju, na koncu i kao rasprava između njih dviju. K tome, četiri su u knjizi kratka razgovora, s kritičarkom i spisateljicom Natašom Govedić, s teoretičarom i karikaturistom Midhatom Ajanovićem, sa sociologinjom Karin Doolan i sa spisateljicom Špelom Frlic, koji dinamiziraju četverodijelnu strukturu knjige.

Od četiri poglavlja, prvo je posvećeno uživanju u književnosti koja nam po potrebi može biti štošta, eskapizam, mogućnost katarze, prostor slobode, sredstvo društvene kohezije. U drugom se poglavlju autorice zaokupljaju slikovnicama, ponajprije kao višeslojnim umjetničkim djelom, a tek onda kao pedagoškim pomagalom. Pritom kvalitetne autorske slikovnice tretiraju i kao literaturu primjerenu odraslima, s obzirom na superiornu estetiku pojedinih naslova te njihovu interpretativnu složenost. Na tom mjestu autorice bilježe i lijep, životan primjer uporabne vrijednosti slikovnica u svojstvu materijala za samoučenje; u *Knjizi o knjižnici* (Sandorf, 2023.) novinarka Susan Orlean iznosi kako su stariji stanovnici doseljeničke četvrti Little Tokyo u Los Angelesu običavali u knjižnicama posuđivati baš slikovnice radi lakšeg savladavanja engleskog.

U istom poglavlju naći ćemo i opsežan popis preporučenih slikovnica, također i prijedlog kriterija za njihovo vrednovanje, a što može poslužiti članovima stručnih povjerenstava, ali i kritičarima. U zasebnoj cjelini unutar istog su poglavlja obrađeni stripovi, kao korisni u motiviranju mladih, a u nastavku se tematiziraju bajke oko kojih se u zadnje vrijeme, kako znamo, ispredaju kontroverze. Autorice su se stoga jednoglasno založile za bajke u izvornom i cjelovitom, necenzuriranom obliku iskazavši tako rezolutan stav spram nekritičkog nametanja političke korektnosti, ali i fenomena helikopter roditeljstva i, citiram, *vatiranog* ranog djetinjstva.

Treće poglavlje problematizira zadivljujuću činjenicu da čitanje mijenja mozak te nastoji odgovoriti na jedno od krucijalnih pitanja, kako statičnost knjige učiniti jednakovrijednom dinamičnom sadržaja na ekranima i svakodnevice u digitalnom društvu. Posljednje poglavlje nudi praktične savjete kako čitati s djecom. Knjiga se zatvara kazalom i simpatično, čak slobodarski organiziranom bogatom bibliografijom u kojoj se u istom nizu navode primarni i sekundarni izvori, pa slikovnice ravnopravno supostoje s teorijskom literaturom.

Pri kraju knjige autorice dobronamjerno i promišljeno, uz pokoju blagu kritiku, pišu o knjižnicama kao o prostoru neočekivanosti i otpora, ali i momentu normalnosti, ukazujući na dirljiv prizor iz ukrajinske ratne stvarnosti gdje su se knjižnice kao *sigurno mjesto za svakoga* u neveselim okolnostima prometnule u okupljališta izbjeglica i volontera, koji ondje borave u zajedništvu s knjižničarima i čitateljima.

Uz knjigu *Čitanjem do (spo)razumijevanja: od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti* Anite Peti-Stantić (Ljevak, 2019.) knjiga Anđe Bukvić Pažin i Marije Ott Franolić dragocjen je prinos još uvijek mladom području proučavanja i podučavanja čitanja kod nas. Knjiga je pisana iskričavo i stilski besprijekorno; autorice se očito nisu dale sapeti postulatima znanstvenog diskursa, zato *Velika važnost malih priča* uz stručnu relevantnost i edukativnost materije predstavlja itekakav čitateljski užitek.

IMPRESUM

KALIBAR: časopis Društva knjižničara Karlovačke županije

IZDAJE

Društvo knjižničara Karlovačke županije

Ljudevita Šestića 1

47 000 Karlovac

ISSN 2623-5811 (*online*)

Godište 11, br. 2/2 (2024.)

U razdoblju od 2020. do 2022. Kalibar je izlazio neredovito.

ZA IZDAVAČA

Sanja Graša

UREDNIŠTVO

Ana Sudarević, Osnovna škola Dubovac, Karlovac

Lidija Šajatović, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

Martina Barišić Koprenica, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

GLAVNA UREDNICA

Sanja Graša, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

RECENZENTICE

mr. sc. Alka Stropnik, knjižničarska savjetnica, Knjižnice grada Zagreba

dr. sc. Jasna Milički, prof. pedagogije i dipl. knjižničarka, Osnovna škola Marija Bistrica, Marija Bistrica

LEKTURA I KOREKTURA

Sanja Graša, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Leonard Lesić

Godina postavljanja publikacije na mrežu: 2024.

Creative Commons licencija
imenovanje 4.0 međunarodna (CC BY 4.0)
Licensed under a Creative Commons
Attribution 4.0 International Licence (CC BY 4.0)

Časopis Kalibar izdaje se uz financijsku potporu Karlovačke županije.